

משיחותיו של הרה"ג הרב ברוך רוזנבלום שליט"א

בס"ד

פרשת בלק – הן עם לבדד ישכן – שנת תשע"ב.

פרשת בלק – הכנה לשלשת השבועות – שנת תשפ"ב.

השיעורים נכתבו

לרפואת

ידידיה בן ליטל
עמוס בן סעדיה
ברוריה בת מלכה
ציפורה פייגא בת הדסה
רונית בת מזל
סיגלית בת ציפורה
איתי חיים בן אהובה
אורי בת ורד
נועם בן מיכל
ירחמיאל דניאל בן טובה באשה
סמי בן סימי
שירה בת שרה וב"ב
ניתאי בן שרון
רחל בת אסתר
לאה שרה בת חנה

להצלחת

ר' משה בן שוקת חיה וב"ב
יוסף בן טובה וסיון אסנת בת שרה וב"ב
רעות ועידן שונם הלוי
ינון בן מרים
! ימלא ה' כל משאלות לבם לטובה

לשותפות בזכות להפצת העלון

השבועי:

0504-170-270

ניתן להאזין לשיעורי הרב בטלפון
0733-454-222

פרשת בלק – הן עם לבדד ישכן – שנת תשע"ב.

לעילוי נשמת

ר' משה ב"ר שמואל רפאל רייך
אורן חמו בן זהרי
וועלוועל וואלף זאב בן לאה
גילה קיאהרה כהן בת ריימונד שמחה
בנימין כהן בן יעקב
מיכאל בן עובדיה
משה בן בנימין
יעקב בן סלמן
טובה בת אהרן
אהרן יוסף בן משה דוד הכהן
אלי סולטן בן אסתר
רותי בת חסיבה
יצחק בן שלמה ואסתר
ישראל בן שמחה
שאול בן מרדכי אריה
יפה שניידל בת יצחק
אסתר בת קמרה
סלמן בן יהודה
מזל בת יוסף חיים הכהן
ת.נ.צ.ב.ה

שנאמר: וגם את חית השדה נתתי לו לעבדו (ירמיה כז, ו). זה בנה בית המקדש ואמר כמה רכנות ותחנות, וזה חרבו וחרף וגדף, ואמר, אעלה על במתי עב אדמה לעליון (ישעיה יד, יד). נתן לדוד עשר, לקח הבית לשמו. נתן להמן עשר, לקח אמה שלמה לטבחה. וכל גדלה שנטלו ישראל, את מוצא שנטלו האמות כיוצא בה. העמיד משה לישראל שהיה מדבר עמו כל זמן שירצה. העמיד להם בלעם, מדבר עמו כל זמן שירצה. ראה מה בין נביאי ישראל לנביאי האמות. נביאי ישראל מזהירין את האמות על העברות. וכן הוא אומר, נביא לגוים נתתיך. ונביאים שהעמיד מן האמות, נותנים פרצה לאבד את הבריות מן העולם הבא. ולא עוד אלא כל הנביאים היו במדת רחמים על ישראל ועל אמות העולם, שכן ישעיה אומר, על כן מעי למוצב ככנור יהמו וגו' (ישעיה טז, יא). וכן יחזקאל אומר, בן אדם שא על צור קינה (יחזקאל כז, ב). ונביאי אמות העולם, היו במדת אכזריות, שזה עמד לעקר אמה שלמה חנם על לא דבר. לכן נכתבה פרשת בלעם, להודיע למה סלק הקדוש ברוך הוא רוח הקדש מאמות העולם, שזה עמד מהם, וראה מה עשה.

ידוע, מה היתה עצתו של בלעם לבלק, לאחר שלא עלה בידו לקלל את ישראל; אמר לו בלעם – (כג, ח) מה אקב לא קבה אל ומה אזהרם לא זהרם – ונתן לו עצה להחטיא את ישראל בזנות;

מספרת הגמרא (מסכת סנהדרין קו, א) – כתוב בתורה (במדבר כה, א) – שזנו בני ישראל אחרי בנות מואב ומדין, ונאמר על הנשים ההן (במדבר לא, טז) הן הנה היו לבני ישראל בדבר בלעם וגו', שמכאן למדנו שבלעם יעץ לשלחן כדי להכשיל בהן את ישראל בזנות. הגמרא דנה בעצה זו: (במדבר כד-יד) הנני הולך לעמי לכה איעצך אשר יעשה העם הזה לעמך. העצה המוזכרת כאן היא אותה עצה שתן בלעם לבלק שיחטיא מואב את ישראל ועל כן יש לשאול: "עמך לעם הזה" מיבעי ליה הלא ראוי היה לומר "איעצך אשר יעשה עמך לעם הזה"? א"ר אבא בר כהנא: בלעם דיבר בהיפוך לשון, כאדם שמקלל את עצמו, כלומר שמדבר אודות פורענות העלולה לבוא עליו, ותולה קללתו באחרים אך בדבריו הוא מייחס את ביאת הפורענות לאחרים, כי אינו רוצה להוציא מפיו דברי פורענות על עצמו. כך בלעם, באמרו שעל מואב לטכס עצה להכשיל את ישראל כדי שלא יגברו עליו, לא רצה לומר לבלק דבר שפלות זה על מואב, והפך את הדברים כאילו ישראל הם שזקוקים לטכס עצה להכשיל את מואב, כדי שלא יגבר עליהם. אמר להם בלעם: אלהיהם של אלו שונא זימה, הוא והם מתאווים לכלי פשתן; בוא ואשיאך עצה: עשה להן קלעים העמד עבורם קלעים, באותם שמקמים בשווקים, והושיב בהן זונות, זקינה מבחוץ לאוהל, וילדה, כלומר, צעירה מבפנים, וימכרו להן כלי פשתן¹. עשה להן בלק אהלי קלעים כעצת

פרשת השבוע שנקרא בע"ה שבת זו, פרשת בלק. למרות שבפרשה לא מנויים מצוות, הרבה לימודים ניתן להוציא ממנה – כולל עניינים הקשורים לביאת המשיח (כפי שמביא הרמב"ם).

אומרים חז"ל, שאלמא טורח ציבור, היינו מוסיפים פסוקים מפרשת בלק לקריאת שמע;

אומרת הגמרא (מסכת ברכות יב, ב) – אמר ר' אבהו בן זוטרת אמר רב יהודה בר זבידא: בקשו לקבוע פרשת בלק בקריאת שמע כלומר, שיאמרוה בכל יום עם קריאת שמע. ומפני מה לא קבעוה? משום טורח צבור שהיא פרשה ארוכה. מ"ט מדוע רצו לקבוע פרשת בלק בקריאת שמע? אילימא אם נאמר בשביל זכירת יציאת מצרים שיש בה, משום דכתיב בה (במדבר כג-כב) אל מוציאם ממצרים, לימא היה לו לומר פרשת רבית ופרשת משקלות, דכתיב בהן יציאת מצרים, והן פרשיות קצרות! אלא אמר ר' יוסי בר אבין: משום דכתיב בה האי קרא (במדבר כד-ט) כרע שכב כארי וכלביא מי יקימו הפסוק הזה דומה ל"בשכבך ובקומך" שבפרשת שמע; ענינו שהקב"ה שומרנו בשכבנו ובקומנו, שנוכל לשכב שלווים ושקטים כארי וכלביא, והיה ראוי לאומרו עם קריאת שמע.

אומרת הגמרא (מסכת בב"ב יד, ב) – משה כתב ספרו ופרשת בלעם חמשה חמשי תורה וביניהם פרשת בלעם.

נשאלת השאלה – אם משה רבינו כתב ספרו, אז הוא כתב את כל התורה כולה – כולל פרשת בלעם; במה התייחדה פרשת בלעם שהוזכרה באופן נפרד?

כותב הריטב"א – בדיוק כמו שכתב אברהם אבינו ספר על ע"ז שמנה ת' פרקים, כך כתב משה רבינו ספר על בלעם הרשע.

הייתי רוצה לעסוק היום, על אחד הפסוקים הקשורים לנבואת בלעם. אבל לפני כן, נצטרך להקדים כמה הקדמות:

"ולא קם עוד נביא בישראל כמשה";

דורשים חז"ל – בישראל לא קם, אבל באומות העולם קם – בלעם; כמו שיש את בלעם הרשע מצד הטומאה – כך להבדיל, יש את משה רבינו מצד הקדושה.

אומר המדרש (תנחומא, בלק, אות א) – וירא בלק. זה שאמר הכתוב: הצור תמים פעלו כי כל דרכיו משפט (דברים לב, ד). כי לא הניח הקדוש ברוך הוא לאמות העולם פתחון פה לעתיד לבא לומר, שאתה רחקתנו ולא נתת לנו כמו שנתת לישראל בעולם. מה עשה הקדוש ברוך הוא. קשם שהעמיד מלכים חכמים ונביאים לישראל, כך העמיד לאמות העולם, ונבדקו מלכיהם ונביאיהם וחכמיהם של ישראל עם מלכיהם ונביאיהם וחכמיהם של אמות העולם. העמיד שלמה מלך על כל הארץ. וכן עשה לנבוכדנצר,

¹ בספרי הקבלה מובא, שכל הלובש פשתן ניצל מכל צרה.

כותב רש"י – **קח את כל ראשי העם**. לשפוט את העובדים לפעור (סנהדרין לה.): **והוקע אותם**. את העובדים, והוקע היא תלייה כמו שמצינו בבני שאול והוקענום לה' (שמואל ב כא, ו), ושם תלייה מפורשת. עובד עבודת אלילים בסקילה, וכל הנסקלים נתלין: **נגד השמש**. לעין כל. ומדרש אגדה, השמש מודיע את החוטאים, הענן נקפל מכנגדו והחמה זורחת עליו: **הרגו איש אנשיו**. כל אחד ואחד מדייני ישראל היה הורג שנים, ודייני ישראל שמונה רבוא ושמונת אלפים, כדאייתא בסנהדרין (יח.).

אם שמונים ושמונה אלף דיינים היו בעם ישראל, וכל אחד מהם הורג שנים – אז מתו מאה שבעים ושש אלף איש, רק מדייני ישראל; אם נוסיף לזה כ"ד אלף שמתו במגפה – נגיע לר' אלף איש שנהרגו כתוצאה מהחטא של בער פעור והשיטים.

דברי רש"י, לכאורה, לא מסתדרים עם דברי גמרא – והרמב"ן כבר מעיר על זה במקום;

אומר הרמב"ן – **הרגו איש אנשיו**. כל אחד ואחד מדייני ישראל היה הורג שנים ודייני ישראל שבעה רבוא ושמונת אלפים כדאייתא בסנהדרין (יח) לשון רש"י ולא הבינותי זה שיהיו הנצמדים שנדונו רבים מט"ו רבוא רובע ישראל וחלילה ואין דיני נפשות בדין אחד אלא בסנהדרין של עשרים ושלושה ועדיין יהיו מרובין ואין החסרון בחומש הפקודים (במדבר כו נא) כל כך וכל הנצמדים מתו דכתיב (דברים ד ג) כי כל האיש אשר הלך אחרי בעל פעור השמידו ה' אלהיך מקרבך אבל פירוש "איש אנשיו" שיהרגו השופטים כל הנצמדים כל ב"ד וב"ד ידון את שבטו ואת אלפו כדכתיב (שם א טו) ואקח את ראשי שבטיכם ואתן אותם ראשים עליכם שרי אלפים ושרי מאות ושוטרים לשבטיכם אחר כך מצאתי בגמרא ירושלמי בפרק חלק (סנהדרין פ"ה ה"ב) כך וכמה הם שופטי ישראל שבע רבוא ושמונת אלפים ושש מאות אמר להן כל חד מנכון יקטלון תרין [כל אחד מכם הורג שנים] נמצאו ההרוגים חמש עשרה רבוא ושבעת אלפים ומאתים [157,200];

אם נוסיף לזה [157,200] עוד כ"ד אלף – נגיע לסכום של 182,200. זאת אומרת, גם אליבא דרש"י שזה ר' ריבוא, וגם אליבא לשיטת הרמב"ן שזה 182,200, מדובר כאן בשליש מעם ישראל – מגיל עשרים ועד גיל שישים; יכל להיות שאלה שנהרגו היו מעל לגיל שישים, ויכול להיות שהיו גם פחות מגיל עשרים – אבל מדובר כאן בכמות ששווה למאה ושמונים אלף!

יוצא א"כ, שלקלל הוא לא הצליח. אבל לגרום לכך ששליש מישראל ימותו כתוצאה מהחטא הזה – את זה הוא כן הצליח!

בלעם, **מהר שלג** – הר חרמון שבצפון **עד בית הישימות** מדרום, **והושיב בהן זונות, זקנה מבחוץ לכל אהל, וילדה מבפנים**. ובשעה שישראל אוכלין ושותין ושמחין ויוצאין לטייל בשוק של המואבים, **אומרת לו הזקנה לישראל: אי האין אתה מבקש לקנות כלי פשתן?** ? והיה ישראל מתקרב לראות את הבגדים, וכשהיה שואל כמה מחירו של איזה בגד, היתה **הזקנה אומרת לו בשוה כלומר**, בכדי שוויו, והילדה היתה קוראת לו מבפנים **ואומרת לו** מחיר **בפחות** מכדי שוויו, וכך נמשך ישראל לקנות מהזונה הצעירה. מתוך כך היה ישראל חוזר לאותו אהל לקנות פעמים נוספות, והיו הזונות עושות עמו כן **שנים ושלוש פעמים**. ואח"כ, משהורגל ישראל להתעסק עם הצעירה, כשבא עוד פעם לקנות, היתה הצעירה **אומרת לו: הרי אתה כבן בית**, ואיך צריך לעמוד מבחוץ ולבקש לראות את הכלים כשאר לקוחות, אלא היכנס לפניו **ושב וברור לעצמך** את אשר תחפוץ ! היה ישראל נכנס אצלה לברור מהסחורה, **וצרצורי נודות של יין עמוני** היה מונח אצלה, **ועדיין לא נאסר יין של עמוני ולא יין של נכרים**. אמרה לו: **רצונך שתשתה כוס של יין?** והיה מקבל ממנה. **כיון ששתה והשתכר, בער בו יצר הרע**. אמר לה: **השמייע לי** להיבעל לי. אז הוציאה יראתה צלם עבודה זרה שלה **מתוך חיקה**, ואמרה לו: **עבוד לזה ואז אשמע לך**. אמר לה: **הלא יהודי אני וכיצד אעבוד לצלם? אמרה לו: ומה איכפת לך, כלום מבקשים ממך אלא פיעור?** ! אין לך לחוש, שאיך צריך אלא לפעור עצמך לפניו, ולא לעובדו כדרך שאר ע"ז. [והוא אינו יודע שעבודתה בכך] - לא היה ישראל יודע שכך היא עבודתה של ע"ז זו, ולכך לא היה נמנע, והיה פוער לפניו כדי שתישמע האשה להיבעל לו. אך עתה, היתה זו מוסיפה: **ולא עוד אלא שאיני מנחתך לבעלני עד שתכפור בתורת משה רבך** ומכיון שהיה יצרו כבר בוער בו מאוד, היה נשמע לה. דבר זה נרמז במה שנא' {הושע ט-י} **הָמָּה בָּאוּ בְּעַל פְּעוֹר וַיִּנְצְרוּ לְבַשְׁת וַיְהִיו שְׂקוּצִים כְּאַהֲבָם** – בני ישראל באו לפני בעל פעור צלמן של בנות מואב, ושם הזירו והפרישו עצמם מאמונת ה' אל אמונת ע"ז שהיא בושא למאמיניה, והיו משוקצים ומתועבים בכפירה בה' ע"י שהלכו אחרי אהבתם לזנות, שזנו אל בנות מואב והן הסיתום לכפור {וַיְהִיו שְׂקוּצִים כְּאַהֲבָם}.

עפ"י מה שכתוב בתורה, מלבד זמרי בן סלוא וכזבי בת צור שהרגם פנחס באמצעות הרומח, אנחנו יודעים שבמגפה מתו כ"ד אלף. אבל חוץ מהמגפה, יש לדעת דבר נוסף שכאשר אמרתי אותו – שאלו אותי כולם "מאיפה אתה לוקח את זה?!" – אמרתי להם שזה רש"י מפורש;

אומרת התורה: {כה, ג} **וַיִּצְמַד יִשְׂרָאֵל לְבַעַל פְּעוֹר וַיַּחַר אֶף ה' בְּיִשְׂרָאֵל: {ד} וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה קַח אֶת כָּל רֹאשֵׁי הָעָם וְהוֹקֵעַ אוֹתָם לְה' נֶגֶד הַשֶּׁמֶשׁ וַיֵּשֶׁב חֲרוֹן אַף ה' מִיִּשְׂרָאֵל: {ה} וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל שִׁפְטֵי יִשְׂרָאֵל הֲרֹגוּ אִישׁ אֶנְשֵׁי הַנִּצְמָדִים לְבַעַל פְּעוֹר;**

כמה אנשים היו כאן ?

צַר, זֶה יַעֲקֹב, דְּכָתִיב (בראשית לב, ח): וַיֵּרָא יַעֲקֹב מֵאֵד וַיֵּצֵר לוֹ. אֲשֶׁר אֵין דֶּרֶךְ לְנִטּוֹת יָמִין וּשְׂמֹאול, שְׁלֹא מֵצֵא פְסָלֶת בְּאֶחָד מִבְּנָיו. (במדבר כב, כז): וַתֵּרָא הָאֵתוֹן אֶת מִלְאָךְ ה' וַתִּרְבֹּץ תַּחַת בִּלְעָם וַיַּחֲר אֶף בִּלְעָם וַיֵּךְ אֶת הָאֵתוֹן בַּמֶּקֶל, עַל בְּזִיוּנוֹ שֶׁבָּזְתָּה אוֹתוֹ.

כותב הרש"ש – במקל על בזיונו שבזתה אותו. דרוש במקל מלשון מקלה אביו ואמו והב' הוא לשמוש סבה הגורמת.

בא רבינו יואל ואומר – אמרה האתון: "בפעם הראשונה רצית לקלל כנגד אברהם אביהם – לכן ירדתי לתוך השדה; בפעם השנייה רצית לקלל כנגד יצחק אביהם – לכן ירדתי למשעול הכרמים; כשבאת לקלל בפעם השלישית כנגד יעקב אביהם – שם לא תצליח לקלל, כי יעקב מיטתו שלימה ולכן לא תוכל לפגוע בו!; אמר להם בלעם – אם כך את מדברת, אתן לך מכות עם 'מקל' שהוא כנגד יעקב אביהם, שנאמר בו (בראשית לב, יא) **כִּי בַמֶּקֶלִי עֲבַרְתִּי אֶת הַיַּרְדֵּן הַזֶּה.**

באים חז"ל במדרש תנחומא, ושואלים לאיזה קיר בדיוק היא לחצה את רגלו;

אומר המדרש (תנחומא, פרשת ויצא, אות יג) – עד הגל הזה, זֶה שְׁאָמַר הַפְּתוּב: וַתִּלְחֹץ אֶת רֶגְלָא בִּלְעָם אֶל הַקִּיר (במדבר כב, כה). הגל הוא הקיר. לפי שְׁעֵבֶר בִּלְעָם אֶת הַשְּׂבֻעָה שֶׁנִּשְׁבַּע לַיעֲקֹב, שֶׁנֶּאֱמַר: אִם לֹא תַעֲבֹר אֶת הַגֹּל הַזֶּה וְאֶת הַמִּצְבָּה הַזֹּאת לְרַעְיָה, וּבִלְעָם זֶה לְבֶן², שֶׁנֶּאֱמַר: אֲרָמִי אֲבֹד אֲבִי (דברים כו, ה), וְעַל שֶׁבִקֵּשׁ לְכָלוֹת אֶת יִשְׂרָאֵל וְקָרָא אֲרָמִי, שֶׁנֶּאֱמַר: וּלְכָה זַעֲמָה יִשְׂרָאֵל, לִכְךָ נִפְרַע הַקִּיר מִמֶּנּוּ, לְפִי שֶׁהוּא הָעֵד עַל הַשְּׂבֻעָה, כְּדִכְתִּיב, יֵד הָעֵדִים תִּהְיֶה בּוֹ בְּרֹאשָׁנָה (דברים יז, ז).

ובכן, בא כאן המדרש ואומר חידוש עצום; היות ויעקב ולבן נשבעו אחד לשני על אותה מצבה, שלא יזיקו זה לזה ובא בלעם והפר את השבועה – באה האתון ופרעה ממנו את השבועה, בכך שדחפה אותו על אותה המצבה שעליה נשבעו!

למעשה, הענין הרבה יותר עמוק;

מספרת הגמרא (מסכת תענית ח, א) – ואמר ר' אמי: בא וראה כמה גדולים בעלי אמנה, וכמה הקדוש ברוך הוא עוזר להם, מניין? ממעשה שהיה בחולדה ובור שהציל בחור נערה אחת מתוך בור, והבטיחו זה לזה להנשא, וקבעו לעצמם עדים בור שהיה סמוך להם וחולדה שעברה שם בדרך. לאחר זמן שכח הבחור את הבטחתו ונשא אשה אחרת והוליד ילדים, ומת אחד מהם בבור, והשני טרפתו חולדה, עד שהרגיש בדבר וחזר לנערה הראשונה. ומה המאמין ותולה את אמונתו בחולדה ובור כך

הייתי רוצה לעמוד על נק' אחת שקשורה לפרשה, וממנה בע"ה להתחיל להיכנס לעומק הפסוק:

הקב"ה ברא יצירה מיוחדת בערב שבת בין השמשות, כך מספרת לנו המשנה באבות – והיא 'פי האתון';

אומרת המשנה (פ"ה מ"ו) – עֲשֶׂרָה דְּבָרִים נִבְרָאוּ בָּעֶרֶב שֶׁבֶת בֵּין הַשְּׁמֻשׁוֹת, וְאֵלוֹ הֵן, פִּי הָאֶרֶץ, וְפִי הַבָּאֵר, וְפִי הָאֵתוֹן, וְהַקֶּשֶׁת, וְהַמָּן, וְהַמָּטָה, וְהַשְּׁמִיר, וְהַכֶּתֶב, וְהַמַּכְתָּב, וְהַלְלוּחוֹת. וַיֵּשׁ אוֹמְרִים, אֶף הַמַּדִּיקִין, וְקִבּוּרָתוֹ שֶׁל מֹשֶׁה, וְאֵילוֹ שֶׁל אֲבִרָהָם אֲבִינוּ. וַיֵּשׁ אוֹמְרִים, אֶף צִבְתָּ בְּצִבְתָּ עֲשִׂיָּה.

אומרת התורה: {כב, כב} **וַיִּתְּצֵב מִלְאָךְ ה' בַּדֶּרֶךְ לִשְׁטָן לוֹ וְהוּא רִכַּב עַל אֶתְנוֹ וּשְׁנֵי נַעֲרָיו עִמּוֹ: (כג) וַתֵּרָא הָאֵתוֹן אֶת מִלְאָךְ ה' נֹצֵב בַּדֶּרֶךְ וַחֲרָבוֹ שְׁלוּפָה בִּידּוֹ וַתֵּט הָאֵתוֹן מִן הַדֶּרֶךְ וַתִּלָּךְ בַּשָּׂדֶה וַיֵּךְ בִּלְעָם אֶת הָאֵתוֹן לְהַטֵּתָה הַדֶּרֶךְ: (כד) וַיַּעֲמֵד מִלְאָךְ ה' בַּמִּשְׁעוֹל הַכְּרָמִים גֹּדֵר מִזֶּה וּגְדֵר מִזֶּה: (כה) וַתֵּרָא הָאֵתוֹן אֶת מִלְאָךְ ה' וַתִּלְחֹץ אֶל הַקִּיר וַתִּלְחֹץ אֶת רֶגְלָא בִּלְעָם אֶל הַקִּיר וַיִּסֹּף לְהַכֶּתֶה: (כו) וַיִּוֹסֹף מִלְאָךְ ה' עֹבֹר וַיַּעֲמֵד בַּמָּקוֹם צָר אֲשֶׁר אֵין דֶּרֶךְ לְנִטּוֹת יָמִין וּשְׂמֹאול: (כז) וַתֵּרָא הָאֵתוֹן אֶת מִלְאָךְ ה' וַתִּרְבֹּץ תַּחַת בִּלְעָם וַיַּחֲר אֶף בִּלְעָם וַיֵּךְ אֶת הָאֵתוֹן בַּמֶּקֶל;**

ג' פעמים עושה לו האתון 'בעיות', ואז היא פותחת את פיה; {כח} **וַיִּפְתַּח ה' אֶת פִּי הָאֵתוֹן וַתֹּאמֶר לְבִלְעָם מַה עֲשִׂיתִי לָךְ כִּי הִפְתִּיתִי זֶה שְׁלֹשׁ רִגְלִים;**

אומר רש"י – ויוסף מלאך ה' עבדו. ומדרש אגדה יש בתנחומא (תנחומא ח) מה ראה לעמוד בשלשה מקומות, סימני אבות הראוהו זה שלש רגלים. רמז לו, אתה מבקש לעקור אומה החוגגת שלש רגלים בשנה.

א"כ, אותה האתון רמזה לו על 'סימני אבות' – ומהם 'סימני האבות'?

כדי להבין את 'סימני האבות', נצטרך ללמוד את דברי חז"ל במדרשים – הן ברבה והן בתנחומא;

אומר המדרש (במדבר רבה, פרשה כ, אות יד) – וַתֵּרָא הָאֵתוֹן אֶת מִלְאָךְ ה' וַתִּלְחֹץ אֶל הַקִּיר, וַיִּוֹסֹף מִלְאָךְ ה' עֹבֹר, מַה רָאָה לְקַדְּמוֹ שְׁלֹשׁ פְּעָמִים עַד שֶׁלֹא נִרְאָה לוֹ, סִימָנִין שֶׁל אֲבוֹת הָרָאָה לוֹ, עָמַד לוֹ בְּרֹאשׁוֹנָה הִיָּה רוּחַ מִכָּאן וּמִכָּאן וַתֵּט הָאֵתוֹן מִן הַדֶּרֶךְ וַתִּלָּךְ, בְּשִׁנְיָהּ לֹא יָכֹלָה לִזְזוֹת אֶלָּא לְצַד אֶחָד, בְּשִׁלִּישִׁית (במדבר כב, כו): אֵין דֶּרֶךְ לְנִטּוֹת יָמִין וּשְׂמֹאול. וְמָה הָיוּ הַסִּימָנִין הָאֵלֶּה, שְׂאֵלוֹ בִקֵּשׁ לְקַלֵּל בְּנֵי שֶׁל אֲבִרָהָם, הִיָּה מוֹצֵא מִיָּכָן וּמִיָּכָן בְּנֵי יִשְׁמַעֲאֵל בְּנֵי קְטוּרָה. בִּקֵּשׁ לְקַלֵּל בְּנֵי יִצְחָק, הִיָּה מוֹצֵא בָּהֶן צֵד אֶחָד בְּנֵי עִשׂוֹ, וַתִּלְחֹץ אֶל הַקִּיר, בְּנֵיוֹ שֶׁל יַעֲקֹב לֹא מֵצֵא בָּהֶן פְּסוּלֹת לַעֲוֹנוֹתָם, לִכְךָ נֶאֱמַר בְּשִׁלִּישִׁית (במדבר כב, כו): בַּמָּקוֹם

² שֶׁכֶּךָ אוֹמֶרֶת הַגְּמָרָא {מַסֶּכֶת סְנֵהֲדִרִין קה, א}, שֶׁבִלְעָם הוּא לְבָן הוּא כוֹשֵׁן רִשְׁעִיתִים.

מתקיים בו, **המאמין** ותולה אמונתו **בהקדוש ברוך הוא** להיות עד בינו ובין חבירו **על אחת כמה וכמה**.

אומר רש"י – מחולדה ובור. שהמיתו שני בני אדם מצוי הוא באגדה מעשה בבחור אחד שנתן אמונתו לריבה אחת שישאנה אמרה מי מעיד והיה שם בור אחד וחולדה אמר הבחור בור וחולדה עדים בדבר לימים עבר על אמונתו ונשא אחרת והוליד שני בנים אחד נפל לבור ומת וא' נשכנתו חולדה ומת אמרה לו אשתו: מה מעשה הוא זה שבנינו מתים במיתה משונה ואמר לה כך וכך היה המעשה.

בבעל הערוך מובא הסיפור בהרחבה גדולה יותר;

מעשה בנערה שהיתה הולכת לבית אביה והיתה מקושטת בכלי כסף וזהב וגם יפת תואר ותעת בדרך והלכה בלא יישוב. כיון שהגיע חצי היום צמאה ולא היה לה מים. ראתה באר וחבל של דלי תלוי עליה אחזה בחבל ונשתלשלה וירדה. לאחר ששתתה, ביקשה לעלות ולא יכלה, היתה בוכה וצועקת. עבר עליה אדם אחד ושמע קולה ועמד על הבאר והציץ בה ולא היה יכול להבחין. אמר לה: מי את – מבני אדם או מבני המזיקין? אמרה לו: אדם אני. אמר לה: שמא מן הרוחות את ומתנכרת עלי? אמרה לו: לא. אמר לה: השבעי לי שמבני אדם את. נשבעה לו. אמר לה: מה טיבך? סיפרה לו כל המעשה. אמר לה: אם אני מעליך תנשאי לי? אמרה לו: הין העלה. כיון שהעלה ביקש להיזקק לה מיד. אמרה לו: מאיזה עם אתה? אמר לה: מ'ישראל אני וממקום פלוני אני וכהן. אמרה לו: אף אני ממשפחת פלוני בני אדם ידועים ונקובי שם. אמרה לו: עם קדוש כמותך שבחר בך הקב"ה וקידשך מכל ישראל אה מבקש לעשות כבהמה בלא כתובה ובלא קידושין?! בוא אחרי אצל אבי ואמי ואני מתארסת לך. נתנו ברית זה לזו וזו לזה; אמר לה: מי יהיה עד ביני וביניך? והיתה חולדה אחת עוברת כנגדן; אמרה לו: השמים וחולדה זו ובאר זה יהיו עדים שאין אנו מכזבים זה בזה. הלכו כל אחד לדרכו ואותה הנערה עמדה באמונתה וכל מי שהיה תובעה היתה ממאנת עליו. כיון שהחזיקו בה, התחילה לנהוג עצמה נכפת ומקרעת בגדיה ובגדי כל מי שהיה נוגע בה עד שנמנעו בני אדם ממנה [עשתה עצמה כמשוגעת], והיא היתה משמרת בריתה לאותו האיש והוא כיון שעבר מכנגד פניה תקפו יצרו ושכח והלך לעירו ונפנה למלאכתו ונשא אשה אחרת ונתעברה וילדה בן זכר; כשהגיע לג' חדשים חנקתו חולדה ועוד נתעברה וילדה זכר ונפל לבור; אמרה לו אשתו: אם כדרך כל אדם היו מתים בניך, הייתי אומרת צידוק הדין. עכשיו שמתו מיתה משונה, אין זה בלא דבר אלא ספר לי מה מעשיר. גילה לה כל המעשה; נתגרשה ממנו – אמרה לו: לך אצל חלקך שנתן לך הקב"ה. הלך ושאל בעירה. אמרו לו: כל המעשה. אמר לו: אני מקבל כל מום שבה; העמיד עליו עדים. בא אצלה התחילה לעשות כמנהגה. סיפר לה מעשה חולדה ובור; אמרה לו: אף אני בבריתי עמדתי. מיד נתיישבה

דעתה ופרו ורבו בבנים ובנכסים ועליה אמר הכתוב עיני בנאמני ארץ.

בבן יהוידע מובא סיפור נורא;

היה פעם יהודי עשיר מאוד שהלך בדרכו, ובדרך נצמד אליו ערבי אחד שהבין שהיהודי הזה עשיר מאוד – והחליט להרגו; בדרך ערמה, הצליח הערבי להסיתו מן הדרך והגיעו לקרחת יער;

אמר לו הערבי: "בוא ותראה משהו"; הוריד אותו מעל הגמל, העמידו מתחת לעץ ואמר לו: "עכשיו אהרוג אותך!"

"למה תהרגני ???", שאל היהודי.

"כי אני רוצה את כספך!"

"אז תיקח את כספי ותשלחני לשלום!"

"לא! כי גם את נפשך אני רוצה לקחת!"; קשר אותו הערבי לעץ, אמר היהודי וידיו והתכונן להיהרג...

באותו הזמן, ראה היהודי עוף פורח באוויר; אמר לו היהודי: "רואה אתה את העוף הזה? הוא יבוא איתך נקמה על שהרגת אותי!"

"העוף הזה יבוא איתי נקמה?!" – צחק וערף את ראשו; לקח את כל רכושו של היהודי והלך לדרכו ונעשה לעשיר גדול, עד שבבחירות הוא זכה לקולות רבים והמלך נאלץ להכניסו לקואליציה.

יום אחד, הזמין אותו המלך לסעוד עמו ארוחת צהרים ביחידות; הוא יושב עם המלך ומפטפט עמו; עוד הם מדברים, נכנסו שר האופים ושר הטבחים והגישו את האוכל – עוף ממולא באורז. באותו הרגע שהגישו את האוכל, התחיל אותו השר לצחוק;

"מה אתה צוחק?!", שאל אותו המלך.

"לא... פשוט נזכרתי בבדיחה יפה"

"איזה בדיחה בדיוק ???"

"לא... עזוב... בוא ונמשיך בשיחה"

"אני מצוה עליך להגיד!"

"כיון שאתה מלך, אני לא יכול לסרב לך; לפני כמה שנים, הלכתי עם יהודי עשיר אחד – הרגתי אותו ולקחתי לו את כל ממונו! אבל לפני שהרגתי אותו, הוא הצביע לי על עוף אחד ואמר לי "אתה רואה את העוף הזה? הוא ינקום בך על מה שתעשה לי"; כעת כשאני רואה את העוף שהגישו – נזכרתי בזה, אז זה הצחיק אותי – הוא נתלה על העץ והעוף הזה נמצא על הצלחת!"

נפל לתרגיל עוקץ; את הבית הוא השאיר לו שבור לחלוטין – מה עושים עכשיו – אין כסף ואין בית!

כעת, השאלה היתה – מה לעשות, האם להתלונן במשטרה או לא?

לבסוף הוא החליט – "אם לקחתי את הקב"ה כערב – אני לא עושה כלום – הוא כבר יעזור לי!"

כמובן שהוא הזמין שיפוצניק אחר שיסיים את העבודה – סיים את העבודה והכל ניגמר; מגיע הראשון לחודש – הוא בודק בחשבון אם ירד הכסף – שום דבר לא ירד; ככה בכל יום ויום – ושום דבר לא יורד; אמר לעצמו: "הפלאפון לא מחובר, את הכסף הוא לא משך – בטוח קרה לו משהו!"

חלפו שבועיים – שלושה, פתאום מצלצל הפלאפון – "הלו... אתה זוכר אותי – התחלתי אצלך את העבודה... תקשיב, השובר תשלום של הויזה נאבד לי – תעשה טובה, אני אעבור אצלך, תגהץ לי את הויזה עוד פעם"

"אתה זוכר את הערב שלקחת – ה' אלוקינו ה' אחד? – הוא איבד לך את השובר תשלום! – לקחתי כבר שיפוצניק אחר והוא סיים לי כבר את העבודה!"

עד כאן.

אומרים לנו רבותינו, שהיות ולבן – הוא בלעם, כרת ברית עם יעקב אבינו ואמר לו – {בראשית לא, נב} **עַד הַגָּל הַזֶּה וְעַד הַמִּצְבָּה** – שלא אעבור על השבועה – אבל ברגע שעובר בלעם על השבועה – מה התוצאה? מוחצת האתון את רגלו של בלעם אל הקיר.

אם אלה הדברים, נוכל להתקדם לשלב נוסף:

בלעם מגיע אל בלק ומתחיל לקלל; הוא מבקש מבלק שיכין לו שבעה מזבחות ועל כל מזבח הוא מבקש להקריב פר ואיל;

כותב הספר **גן רוה בשם הגר"א** – בוא ותראה, בכל מקום שבלעם הולך לקלל הוא משתמש בשני השמות של יעקב אבינו;

אני אביא כעת שבעה פסוקים, כאשר בכל פס' הוא משתמש גם בשם 'יעקב' וגם בשם 'ישראל':

{כג, ז} **לָכֵן אָרָה לִי יַעֲקֹב וְלָכֵן זָעַמָּה יִשְׂרָאֵל** ... {שם י} **מִי מִנֵּה עֹפֵר יַעֲקֹב וּמִסֹּפֶר אֶת רַבֵּעַ יִשְׂרָאֵל** ... {כא} **לֹא הָבִיט אֶן בְּיַעֲקֹב וְלֹא רָאָה עֲמֹל בְּיִשְׂרָאֵל** ... {כג} **כִּי לֹא נָחַשׁ בְּיַעֲקֹב וְלֹא קָסַם בְּיִשְׂרָאֵל כֶּעֶת יֹאמַר לְיַעֲקֹב וּלְיִשְׂרָאֵל מֶה פֶּעַל אֵל** ... {כד, ה} **מֶה טָבוּ אֱהֲלֶיךָ יַעֲקֹב מִשְׁכְּנֶיךָ יִשְׂרָאֵל** ... {ז} **אָרָאנוּ וְלֹא עָתָה אֲשׁוּרָנוּ וְלֹא**

אמר לו המלך: "מה, אתה הרגת יהודי כדי לקחת את רכושו ???"; מיד ציוה המלך לתפוס אותו ולהוציאו להורג – ואת כל רכושו, הוא החזיר לאלמנה ולילדים!

אומר הבן יהודע – כשלוקחים ערבות על ציפור, גם היא באה חשבון!

אם אלה הם פני הדברים, אספר לכם סיפור:

סיפור לי יהודי, שלפני כמה שנים הוא הזמין שיפוצניק כדי שישפץ לו את הבית; אמרו לו: "תשמע, השיפוצניק הזה מומחה בינלאומי – נכנס ביום ראשון – ביום חמישי כבר הכל מסודר! – נכנס עם עשרה אנשים; אחד אינסטלטור, השני רדיאטור – יש לו סינים ויפנים – כל מה שצריך 😊 – שבוע עבודה והבית שלך כמו חדש!"; הענין נשמע לו מצוין והוא החליט ללכת על זה. סך כל העבודה, הסתכם בסכום של כמאתיים אלף שקל; חתמו חוזה ושולמה מקדמה על סך של עשרים אלף שקל.

ביום הראשון הוא הגיע, וכמובן הרס את כל הבית – בדיוק כמו שהובטח!

אחרי יום – יומיים, בא השיפוצניק לבעל הדירה ואמר לו: "תשמע, אולי אתה יכול לתת לי עוד מאה אלף שקל?"

"איך אתן לך מאה אלף שקל – אני לא מכיר אותך! – תסיים את העבודה ותקבל את השאר!"

"תעשה לי טובה ... אני חייב את הסכום הזה"

"אין לי כרגע מאה אלף שקל מזומן. אבל אני יכול לתת לך כרטיס אשראי"

"מצוין – זה גם טוב!"

"רגע אחד, מאיפה אני יכול להיות בטוח שלא תברח לי עם הכסף ??!"

"מה, אתה לא סומך עליי ??!"

"סומך – אבל אני לא מכיר אותך!"

השיפוצניק הזה – שלא היה שומר תורה ומצוות – ניגש למזוזה, הניח את ידו ואמר לבעל הבית: "אתה יודע מה כתוב כאן – שמע ישראל ה' אלוקינו ה' אחד – הוא ערב שאני אגמור לך את העבודה!!! – אתה מסכים שהקב"ה ערב ???"

"אם הוא ערב – אני מסכים!"; נתן לו את הכרטיס אשראי – גיהץ וחתם!

למחרת – הוא כבר לא הגיע; הוא מנסה לצלצל אליו – 'המספר שחייגת איננו מחובר' 😊; הבין אותו יהודי, שהוא

נשאלת השאלה – אז איך בדיוק אפשר לקלל את ישראל ?

בא הגר"א ואומר רעיון נפלא;

אמר בלעם לבלק – "הכן לי שבעה מזבחות, ועל כל מזבח פר ואיל" – בסכ"ה י"ד קרבנות; ג' פעמים הקריב בלעם קרבנות על המזבח שנתן לו בלק – בסכ"ה מ"ב קרבנות;

אומרת הגמרא {מסכת סוטה מז, א} - **בשכר ארבעים ושנים קרבנות שהקריב בלק מלך מואב זכה ויצתה ממנו רות.**

אומר הגר"א – בפעם הראשונה הוא הקים שבעה מזבחות, ועמד וקילל את השם יעקב – וראה שהוא אינו מצליח – "יעקב לא נתפס, אולי ייתפס בשם 'ישראל'"; ביקש להקים שבעה מזבחות נוספים – הקריב עליהם קרבנות וכיוון בשם 'ישראל' – ולא הצליח;

ביקש בלעם מבלק: "הקם לי שבעה מזבחות נוספים"

נשאלת השאלה – בשביל מה להקים שבעה מזבחות נוספים ?

אמר בלעם: "אם לא הולך בשם ישראל ולא בשם יעקב – אולי קורא להם הקב"ה בשני שמות – יעקב וישראל ביחד!" – זה מה שנאמר {כג, כג} **כִּי לֹא נָחַשׁ בְּיַעֲקֹב** – "ניסיתי יעקב לבד ולא הלך" – **וְלֹא קָסַם בְּיִשְׂרָאֵל** – "ניסיתי גם ישראל ולא הלך" – **כָּעֵת יֵאָמֵר לְיַעֲקֹב וְלִיִּשְׂרָאֵל** – "כעת אנסה בשני שמות אולי אצליח!" – **מִה פָּעַל אֵל**.

אם אלה הם פני הדברים, נוכל להבין יסוד נפלא:

בלעם מנסה בפעם השלישית בשני השמות – ללא הועיל;

אמר בלעם לבלק: "אתה יודע למה זה לא מצליח !? – **מָה אָקֵב לֹא קָבַה אֵל וּמָה אָזְעַם לֹא זָעַם ה'**" {כג, ח};

אומר רבינו בחיי – ויתכן לפרש "**מָה אָקֵב לֹא קָבַה אֵל**", אמר כן על יעקב שנקרא **אֵל** אלהי ישראל³, ודרשו רז"ל {מגילה יח.} מי קראו אל, אלהי ישראל, ולומר שאף בשעת

קָרַב דָּרָךְ כּוֹכַב מִיַּעֲקֹב וְקָם שֶׁבֶט מִיִּשְׂרָאֵל; פסוק נוסף מופיע בסדר שונה – קודם כל 'ישראל' ורק אחרי זה 'יעקב', אבל לא באותו פסוק – {כד, יח} **וְהָיָה אָדָם יִרְשָׁה וְהָיָה יִרְשָׁה שְׁעִיר אִיבִיו וְיִשְׂרָאֵל עָשָׂה חֵיל: {יט} וַיֵּרֶד מִיַּעֲקֹב וְהָאֵבִיד שְׂרִיד מְעִיר.**

נשאלת השאלה – ולמה בכל מקום חוזר על יעקב וישראל ?

אומר רש"י – **ארה לי יעקב ולכה זועמה ישראל.** בשני שמותיהם אמר לו לקללם, שמא אחד מהם אינו מובהק.

יוצא עפ"י דברי רש"י; אמר לו בלק – "אני רוצה לקללם, אבל איני יודע איך קוראים להם – יכול להיות שהקב"ה קורא להם בשם יעקב, ויכול להיות שהוא קורא להם בשם ישראל, לכן תקלל אותם בשני השמות!"

אומר הגר"א – כמו שבברכה צריך לדעת שני שמות – שם המתברך ושם אמו; להבדיל, כאשר רוצים לקלל, צריך לדעת את שם האדם שרוצים לקלל ואת שם אמו. לכן אם הולכים לקלל מישהו, צריך לדעת איך קוראים לו. מתי לא צריך לדעת את שמו ? מתי שהוא נמצא לפניך; כך החולה, כאשר הוא נמצא לפניך – אתה לא צריך לדעת את שמו.

איפה מתעוררת בעיה ? בואו נראה מה עשו עמלק;

עמלק ידעו שהכוח של עם ישראל עובד, רק כאשר הם מזכירים את שם האדם ושם אמו, או כאשר מקללים – צריך לדעת את מי מקללים – אז מה הם עשו ? לבשו בגדים של עמלק ודיברו כנענית;

נשאלת השאלה – מה הם רצו להרוויח בזה ?

אמרו העמלקים – "כוחם של ישראל הוא בתפילה, שכל זמן שהקול קול יעקב אין ידי עשו שולטות – עשו לא שולט, כי יש כוח של תפילה! איך נערבב את כוח התפילה ? אם נתלבש כעמלקים ונדבר כנענית, הם לא ידעו על מה להתפלל – הם יחשבו שאנחנו כנענים ויתפללו על הכנענים, והקב"ה לא ישמע לתפילתם!"

ומה עשו עם ישראל ?

הצביעו עליהם ואמרו – {כא, ב} **נָתַן תִּתֵּן אֶת הָעָם הַזֶּה בְּיָדִי וְהִחַרְמֵתִי אֶת עֲרִיקָהֶם** – כיון שהיו מולם, לא נזקקו לנקוב בשמם – בדיוק כמו חולה.

בא בלעם וניסה לקלל – אבל מה לעשות שעם ישראל היה מוסתר – היה מוקף בענני הכבוד; גם כשהעלה אותו בלק לשדה צופים, אמר לו – {כג, יג} **אָפֶס קָצָהוּ תִרְאָה וְכֹלֹא תִרְאָה**; מה הוא יוכל לראות בדיוק?! את הערב רב ואת שבט דן שפלטן הענן.

³ **ברוך שאמר:** בפרשת וישלח נאמר {בראשית לג, ו} **וַיִּצֶב שֵׁם מִזְבֵּחַ וַיִּקְרָא לוֹ אֵל אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל**; פירש"י – ויקרא לו אל אלהי ישראל. לא שהמזבח קרוי אלהי ישראל, אלא על שם שהיה הקב"ה עמו והצילו, קרא שם המזבח על שם הנס, להיות שבחו של מקום נזכר בקריאת השם, כלומר, מי שהוא אל, הוא הקב"ה, הוא לאלהים לי, ששמי ישראל וכן מצינו במשה, ויקרא שמו ה' נסי (שמות יז, טו.), לא שהמזבח קרוי ה', אלא על שם הנס קרא שם המזבח, להזכיר שבחו של הקדוש ברוך הוא, ה' הוא נסי. ורבותינו דרשו (מגילה יח.), שהקדוש ברוך הוא קראו ליעקב אל, ודברי תורה כפטיש יפוצץ סלע, מתחלקים לכמה טעמים, ואני לישב פשוטו של מקרא באתי.

האותיות ממשיכות באותיות מנצפ"ך;

אומרים המפרשים – זה לא הסדר הנכון. היה צריך להיות כמנפ"ץ – כ"ף סופית ראשונה;

אומר **המהרש"א** {מסכת סוכה} שממשיכים עם האותיות גם במאות; הווי אומר – ק' = 100; ר' = 200; ש' = 300; ת' = 400; כ' = 500; מ' סופית = 600; נ' סופית = 700; פ' סופית = 800; צ' סופית = 900.

אומרים המפרשים – בוא ותמשיך לחשב; קח את הצ' סופית [900] ואת הק' [100] = 1000; קח את הפ' סופית [800] ותחבר לר' [200] = 1000; קח את הנ' סופית [700] ותחבר לש' [300] = 1000; קח את המ' סופית [600] ותחבר לת' [400] = 1000. ומי נשארה לבד? הכ' הסופית!

אומר לנו שלמה המלך בשיר השירים: {ד, א} **הֲנָךְ יָפָה רַעֲיָתִי הֲנָךְ יָפָה** וגו' {ז} **וּמוֹם אֵין בָּךְ** – מתי את "יָפָה רַעֲיָתִי"? כאשר את **הֲנָךְ** – כשאת כמו ה"ה והנ"ן והכ"ף הסופית שאינם מתחברים לאף אחד – שם את **יָפָה** ושם **"וּמוֹם אֵין בָּךְ"**!

אם אלה הדברים, הייתי רוצה ללכת לחשבון נוסף:

המדרש לוקח כדוגמא את האותיות ה"ן {נו"ן סופית נקראת 'נו"ן פשוטה'}; כל מה שכתוב שנו"ן לא מתחברת – מדובר בנו"ן כפופה ולא בנו"ן פשוטה! – בנו"ן פשוטה היא כן מתחברת! [לפי החשבון שעשינו – 700+300 = 1000];

בא המהר"ל {נצח ישראל, אות י"ג} ואומר – דעו לכם, שבתוך האותיות ה'נ"ך – האות שהיא במלכות שבמלכות; בידוד שבבידוד – זו האות נ'!

למה?

כי יש כ"ז אותיות, וכאשר מנסים לחלק אותם לשנים – זה לא מתחלק בשווה; אלא מה – י"ג מצד אחד וי"ג מצד שני – ומה נמצא באמצע? האות הי"ד – היא האות נו"ן! – מכאן שהאות נו"ן היא האות המבודדת מכולם!

נשאלת השאלה – למה זה נפקא מינה, אם האות נו"ן היא המבודדת ביותר או לא?

הבדד שישינו שלא שולטת בו עין הרע, זה הדגים – הדגים מוסתרים מעין כל – וזה למה? כי הם מכוסים!

ואיך קוראים בארמית לדג? נו!

מכאן, שיש לנו את המוסתר שבמוסתר באות נו"ן!

ועוד, אחד משמותיו של המשיח הוא **ינון** – יש לנו גם נו"ן כפופה וגם נו"ן פשוטה!

כעסו כשקלל לא קלל אלא אפם, ומה אזעום לא זעם ה', בכל הימים הללו, וכל כחי וחכמתי אינה אלא בשעת כעסו.

אמר בלעם לבלק: "ניסיתי בשם יעקב – לא הולך; ניסיתי בשם ישראל – לא הולך; ניסיתי שניהם ביחד – לא הולך; אני יודע למה לא הולך – **"מָה אֶקֶב לֹא קִבֵּה אֵל"** – הקב"ה קראו בשם **אֵל** ובשם הזה צריך לקלל. אבל לעולם אי אפשר לקלל בשם הזה, כי זהו שמו של הקב"ה, ואם אקלל בו כאילו שקיללתי את הקב"ה – אם ככה, אני הולך הביתה!"

באים חז"ל, ומגלים לנו מהו סוד ההגנה של עם ישראל שרמז בדברי בלעם הרשע:

אמר בלעם {כג, ט} **כִּי מֵרָאשׁ צָרִים אָרָאנוּ וּמִגְבָּעוֹת אֲשׁוּרָנוּ הֵן עִם לְבָדָד יִשְׁכֵּן וּבְגוֹיִם לֹא יִתְחַשֵּׁב;**

כותב רש"י – **הן עם לבדד ישכן**. הוא אשר זכו לו אבותיו לשכון בדד, כתרגומו.

א"כ, ברגע שעם ישראל בבחינה של 'בדד' – אף אומה לא יכולה להרע להם!

אומר הקב"ה בפרשת 'וזאת הברכה' – {דברים לג, כח} **וַיִּשְׁכֵּן יִשְׂרָאֵל בְּטַח** – איך עם ישראל שוכן בבטחה?! – **בְּדָד עֵין יַעֲקֹב** – נוהג בבדידות כיעקב אבינו!

כותב רש"י – **כי מראש צרים אראנו**. אני מסתכל בראשיתם ובתחלת שרשיהם, ואני רואה אותם מיוסדים וחזקים כצורים וגבעות הללו, על ידי אבות ואמהות.

שימו לב למרגלית נפלאה:

שואל השפתי חכמים – מה פירוש "**הן עם לבדד ישכן**", היה לו לומר "**הוא לבדד ישכן**"?

אומר המדרש {שמות רבה, פרשה טו, אות ז} – (במדבר כג, ט): **הֵן עִם לְבָדָד יִשְׁכֵּן, מֵהוּ הֵן, כָּל הָאוֹתוֹת מִזְדַּגִּין חוּץ מִשְׁתֵּי אוֹתוֹת הַלֵּלוּ ה"א וּנ"ן, כִּיצַד א"ט [א+ט] הָרִי י, ב"ח [ב+ח] הָרִי י, ג"ז [ג+ז] הָרִי י, ד"ו הָרִי י, נִמְצָא הַלְעֲצָמָה. וְכֵן הָאוֹת הַנִּי אֵין לָהּ זֶג י"צ [י+צ] הָרִי ק, כ"פ [כ+פ] הָרִי ק, ל"ע הָרִי ק, מ"ס [מ+ס] הָרִי ק, נִמְצָא נִי לְעֲצָמָה, אָמַר הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא כְּשֶׁם שְׁשֵׁנִי אוֹתוֹת הַלֵּלוּ אֵין יְכוּלִין לְהַזְדַּג עִם כָּל הָאוֹתוֹת אֲלָא לְעֲצָמָן, כִּי יִשְׂרָאֵל אֵין יְכוּלִין לְהַדְבִּק עִם כָּל הָעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים וּמִזְלוֹת הַקָּדְמוֹנִים אֲלָא לְעֲצָמָן מִפְּרָשִׁים, שְׁאִפְלוּ שׁוֹאֵן גּוֹזֵר עֲלֵיהֶם לְחַלֵּל הַשְּׁבֵת וּלְבַטֵּל אֶת הַמִּילָה אוֹ לְעַבֵּד עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים, הֵן נִהְרָגִים וְאֵין מִתְעַרְבִים בָּהֶם, שְׁנֹאֲמַר (במדבר כג, ט): הֵן עִם לְבָדָד יִשְׁכֵּן וּבְגוֹיִם לֹא יִתְחַשֵּׁב.**

באים המפרשים ומוסיפים על דברי המדרש:

לסמינר של ערכים – שום דבר !

אם אלה הדברים, בואו נתקדם:

ולמה זה ?

כי יעקב אבינו לא רצה להוסיף לעם ישראל אף אחד – חוץ ממנו וממשפחתו, ובכך בידד עצמו יעקב אבינו מן הסביבה!

אם כן, יעקב אבינו קבע תחומין ובידד את עצמו מן הסביבה – "אני מהמשבצת הזאת לא זז!" ; כאשר יצאה דינה בת יעקב מתוך המשבצת, בא גוי ולקח אותה!

בא הספר אמת ליעקב {פ' ויצא}, לגאון ר' יעקב קמיניצקי זצ"ל ואומר רעיון נפלא ביותר:

אומרת התורה: {בראשית כה, כז} וַיַּעֲקֹב אִישׁ תָּם יֹשֵׁב אֱהָלִים;

אומר רש"י – יֹשֵׁב אֱהָלִים. אהליו של שם ואהליו של עבר.

כותב ר' יעקב קמיניצקי – {כח, יא} וַיִּשְׁכֶּב בַּמָּקוֹם הַהוּא. פירש"י זצ"ל: לשון מיעוט. באותו מקום שכב אבל י"ד שנים ששמש בבית עבר לא שכב בלילה שהיה עוסק בתורה. עכ"ל. הנה לפי חשבון זה יוצא שיעקב לא היה בבית אביו שלשים ושש שנה, ארבע עשרה שנה שהיה אצל שם ועבר ועוד עשרים ושנים שנים שהיה בבית לבן. חז"ל מוסרים לנו שבאמת נענש יעקב על זה שהתרשל בכבוד אב ואם, ולכן יוסף נעדר מביתו עשרים ושנה שנה. אבל על הארבע עשרה שנה שהיה בבית שם ועבר לא נענש יעקב, ובהכרח ששנים אלו בבית תלמודו של שם ועבר היו כ"כ נחוצים להתפתחותו הרוחנית של יעקב עד שהם דוחים את ענין כיבוד אב ואם שהתחייב בו.

ואמנם זה תמוה, דהרי יעקב בזמן שיצא מבאר שבע היה בן ששים ושלש. הוא למד תורה עם אברהם זקנו עד גיל חמש עשרה, ובשאר השנים הוא למד בישיבתו של יצחק. מדוע אם כן היה כ"כ נחוץ ליעקב עכשיו, במקום להקשיב לציוויו של הוריו לישיב בבית לבן ימים אחדים, לשבת וללמוד עוד ארבע עשרה שנה בישיבה זו? ואע"פ שבדאי גדל בתורה בזמן ההוא, מכל מקום איך זה פוטרו ממצות כיבוד אב ואם, מהחוב לטפל בהוריו הזקנים? הא למה הדבר דומה, לאב המצוה לבנו לקנות משהו בשבילו. בדרך לחנות, מחליט הבן שהוא רוצה ללמוד תורה ומתיישב בבית המדרש ללמוד תורה. האם עכשיו הזמן ללמוד? הא תלמוד תורה נדחה מפני כל מצוה שאי אפשר לעשותה ע"י אחרים.

בכדי להבין את הנחיצות והדחיפות של יעקב ללכת עכשיו לישיבתו של שם ועבר, אנו צריכים מקודם להבין את התורה במיוחדת שנלמדה בבית מדרשם של שם ועבר שהיתה שונה בהחלט מתורתם של אברהם ויצחק. האבות היו יושבים ישיבה ומרביצים תורה לכל הבא אליהם להסתחף

אומרת הגמרא {מסכת סנהדרין קד, א} – "איכה ישבה בדד"; הנביא מקונן על כך שירושלים יושבת "בדד". אמר רבא אמר רבי יוחנן: פס' זה רומז לכך שאמר הקב"ה: אני אמרתי {דברים לג-כח} וישכן ישראל בטח בדד עין יעקב, אל ארץ דגן ותירוש, אף שמיו יערפו טל, כלומר, חפצתי שתתקיים בישראל ברכת 'בדד', שיוכלו לשבת כל אחד לבדו בשדהו מתוך בטחון מאויבים ומחיות, ומתוך שפע, אך עכשיו שעברו על התורה, יהיה בדד מושבם הריני מענישם בפורענות 'בדד', שהכל מתרחקים מהם מחמת פחיתותם ומאיסותם.

בא המשך חכמה בפרשת וישלח, ועומד על רעיון נפלא ביותר – להסביר על ההבדלים שבין האבות הקדושים בעבודת השם;

לכל אב, היה תפקיד בעבודת השם; אברהם אבינו היה מכניס אורחים ומפרסם את דבר ה' בעולם; יצחק אבינו המשיך את אותו מהלך; לעומתם, יעקב אבינו לא גייר אף אחד – תחם את עצמו ואמר: "אני לא מכניס אף אחד לכרם ישראל!"

אומרת התורה בפרשת וישלח {בראשית לג, יח} וַיָּבֹא יַעֲקֹב שְׁלֹם עֵיר שָׂכָם אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ כְּנָעַן בָּבֹאוּ מִפְּדֹן אֶרֶץ וַיַּחַן אֶת פְּנֵי הָעִיר;

יעקב אבינו מגיע לשכם, ערב שבת אחה"צ – ומה הוא עושה ? תוחם את עצמו – "יותר מזה לא מסתובבים!"

א"כ, יעקב אבינו תחם את עצמו, ואברהם אבינו, אומרים חז"ל, עשה אפילו עירוב תבשילין;

אומרת הגמרא {מסכת יומא כח, ב} – אמר רב: קיים אברהם אבינו כל התורה כולה, שנאמר {בראשית כו-ה} עַקֵּב אֲשֶׁר שָׁמַע אֲבִרָהָם בְּקוֹלִי וְגו'.

נשאלת השאלה – מה פירוש הדבר, שאברהם אבינו תיקן עירובי תבשילין ?

אומר המשך חכמה – עירובי תבשילין מאפשר לבשל מיו"ט לשבת; ומתי צריך להכין את האוכל ? מבעוד יום, שאולי יגיעו אורחים. ולכן תיקן אברהם אבינו עירובי תבשילין, כי כל תפקידו היה, להכניס אנשים תחת כנפי השכינה. לעומתו, יעקב אבינו עשה בדיוק להיפך – תחם את עצמו – "אני לא מכניס אף אחד בכרם ישראל; י"ב שבטים אמורים לצאת ממני, שמהם יצא כל עם ישראל ולכן אני לא יכול לטפל בעניינים אחרים; ההקמה של עם ישראל צריכה להיות 'סטטילית' – אסור שיכנס שום דבר זר!"

בוא ותראה, עשרים שנה שווה יעקב אבינו בבית לבן. חמו עובד לתרפים ואפילו פעם אחת הוא לא מציע לו לבוא

אמנם לפי מה שכתבתי יובן היטב, דקבלה היה בידם מפי אברהם שצריכים הם עדיין לחיות בארץ לא להם ועבדו וענו אותם, והלא צריך יעקב להכין את בניו לגלות זו, ומצינו שאמר לו הקב"ה לאברהם בברית בין הבתרים: "ידע תדע כי גר יהיה זרעך", ולמה לו לדעת? אלא על כרחך הודיעו כן על מנת שידעו כי עליהם להכין את עצמם לחיי הגלות, ומכיון שיוסף היה זה שהתגלגל לסביבת הרשעים והיה צריך לעמוד לבדו נגד כל הניסיונות שעמדו לו, והוא זה שעליו נפל העול להכין את המקום לבני יעקב לירד למצרים, היה יעקב מוכרח למסור דוקא לו את התורה המיוחדת הזאת, תורת הגלות, תורת שם ועבר. ואמנם האחים, שבטי ישראל, שלא ידעו את הסיבה מדוע לומד יעקב עם יוסף יותר תורה מאשר למד אתם, נתקנאו בו, דחשבו שרק הוא יזכה לקבלת התורה. אבל האמת הוא דלהם הספיקה תורת האבות, ורק יוסף הוצרך לתורת שם ועבר.

דבר נוסף, לאחר שנים שלא התראו, פוגש יוסף את אחיו ואומר להם **"אני יוסף אחיכם"**;

אומרים חז"ל – אמר להם יוסף: **"אני יוסף אחיכם"**; לא קוראים לי ג'ו – כ"כ הרבה שנים אני גר במצרים, אך למרות זאת לא שיניתי את שמי!"

בני אדם עוזבים את הארץ ועוברים להתגורר בניו-יורק. אתה מגיע לבקר אותם לאחר חמש עשרה שנה, הוא פתאום אומר לך "תגיד, איך אומרים בעברית את המילה הזאת..." – מה יש לך, האלצהיימר נעורים?! יוסף הצדיק היה כ"ב שנים במצרים ולא שינה לשונו!"

אמר בלעם: {כג, ט} **כִּי מֵרָאשׁ צָרִים אָרָאנוּ וּמִגְבָּעוֹת אֲשׁוּרָנוּ** – אתם רוצים לדעת מה כוחם? **הֵן עִם לְבָדָד יִשְׁכַּן וּבְגוֹיִם לֹא יִתְחַשֵּׁב** – כמו שהאותיות ה"א ו"ו לא מתערבבות עם אף אות – כך עם ישראל לא מתערבב עם שאר האומות!

אם אלה פני הדברים, נוכל לגשת ללמוד יסוד נוסף:

בא הספר ממעמקים {פרשת ויצא} ומביא יסוד נפלא – יסוד מוסד מאדונינו הרמב"ן {בהקדמתו לספר שמות} שכל מקרי האבות הם סימן למאורעות שיקרו בעתיד לכלל ישראל, וז"ל: "וממקרי האבות כולם שהם כענין יצירה לזרעם, מפני שכל מקריהם ציורי דברים לרמז להודיע כל העתיד לבא להם".

גילה לנו הגר"א שהמקביל לשהות יעקב בבית לבן הוא שהות בני ישראל במצרים, נצטט את דבריו הנפלאים כלשונם {ביאור על תיקוני הזהר פ' ג'}:

יעקב בלבן דוגמת ישראל במצרים, כמו שכתוב 'האבות סימן לבנים'. גלות יעקב ואח"כ לקח את כל רכושו, כמ"ש 'הנה ראיתי את כל אשר לבן'... וכן 'וינצלו המצרים'.

בנחלתם. בבית מדרשם של האבות למדו תורה במדרגה הגדולה ביותר של אמונה ועבודת השם. מחוסנים לגמרי מהסביבה בחוץ ולא מושפעים ממנה כלל. ומזה הטעם כשראתה שרה שישמעאל "מצחק" עם יצחק ומשפיע עליו, מיד אמרה: "גרש את האמה הזאת ואת בנה", כי בסביבתם של צדיקים גמורים אין מקום לאחד מסוגו של ישמעאל, והסכים הקב"ה על ידה.

לא כן היה אצל שם ועבר. שם, בנו של נח שנפלט מדור המבול, ניצל לא רק ממי המבול אלא גם מסביבתם של אנשי דור המבול ומהשחתתם. עבר נולד וחי בימי דור הפלגה – אלו שרצו לבנות מגדל וראשו בשמים כדי למרוד בהקב"ה, אבל הוא לא נסחף עמהם ונשאר בצדקתו. רק שם ועבר, שרידים מדורות ומסביבות מושחתים, ולא אברהם ויצחק, היו יכולים ללמד ליעקב תורה הנצרכה לו כדי שיוכל להישאר בתומתו בסביבתו של לבן – איש מושחת ורשע. ולא רק לבן עצמו, אלא כל אנשי המקום היו רמאים, שהרי מצינו שלבן אסף את כל אנשי המקום ועשה משתה, ואעפ"כ לא נמצא א' שיגלה לו שלבן מתכוון לרמותו, וכמש"כ במדרש {בר"פ"ע אות יט} שהיו כולן מקלסין קודמי ואמרין הא ליאל יא, והרי כולם שחקו על מרמה זו. ולכן היה יעקב צריך לקלוט בתוכו סוגיות שונות איך לשבת בסביבה של רשעים ורמאים ואעפ"כ להחזיק בתום ויושר, ולזה הוצרך לבית מדרשו של שם ועבר.

לפי זה לא היה יכול יעקב לקיים את ציוויו של אביו ללכת לביתו של לבן, אלא א"כ היה עוצר בדרכו בבית מדרשם של שם ועבר, כי בוודאי לא היו הורי יעקב רוצים שילך ללבן אם בסופו של דבר לא יוכל לצאת משם ולהכריז "עם לבן הרשע גרתי ותרי"ג מצוות שמרתי ולא למדתי ממעשיו הרעים", ובאופן שכזה הריהו מקיים ציוויו של אביו כהוגן. עכשיו אין זה דומה אלא לאב שצווה לבנו לקנות לו לולב ואתרוג לסוכות, ובדרך לחנות החליט הבן שאין הוא בקי מספיק בהלכות הד' מינים ועליו לשנן בבית המדרש את ההלכות. האם נאמר שהוא אינו מקיים את מצות אביו? אדרבא, הוא מקיים את המצוה בשלימותה ובהידורה, ואילו לא היה עושה כן לא היה מקיים מצות כבוד אב בכלל. וכן הוא אצל יעקב, בלי ההכנה המיוחדת שהיתה דרושה לו אצל שם ועבר, לא היה יכול לקיים את ציוויו של אביו ללכת לביתו של לבן ולסביבתו.

להלן בפרשת וישב {לז, פג} כתוב **"וישראל אהב את יוסף מכל בניו כי בן זקנים הוא לו"**, ופירש"י וז"ל: ואונקלוס תרגם בר חכים הוא ליה כל מה שלמד משם ועבר מסר לו עכ"ל. מדוע דקדק רש"י לומר "כל מה שלמד משם ועבר", וכי לא היה לו את תורת האבות למסור לו? גם צריך לבאר, וכי לא מסר יעקב לשאר בניו את תורתו שלמד?

דבר נוסף, אנחנו אומרים בהגדה של פסח, שפרעה לא גזר אלא על הזכרים – ומה רצה לבן? "בקש לעקור את הכל";

נשאלת השאלה – מה פירוש 'לעקור את הכל'?

יעקב אבינו נקרא בשם 'כל', שנאמר "בכל מכל כל"; לבן בקש לעקור את הכל – את יעקב אבינו שנקרא בשם כל! – ולמה הוא נקרא בשם כל?

כי כל כ"ף ולמ"ד בגימטריא = 50 = נו"ן.

יוצא א"כ, שיעקב אבינו מסמל את הנו"ן – שנבדל מהכל!

כותב התרגום **יונתן בן עוזיאל** – {במדבר כב, כד}: **וְקָם מִלְאָכָא דִּי בְדוּחָקָא דְמִיצַע בִּינִי כְרַמְיָא אֲתַר דְּאָקִים יַעֲקֹב וְלִבְנֵי אוּרִי וְקָמָא ... וְקִיָּמּוּ דְלָא לְמַעֲיַבְרֵי דִין תְּחוּם דִּין לְבִישָׁא** {פירוש: לעם הגיע למקום שלבן ויעקב הקימו גל ומצבה מצד זה, ומצבה אחרת מצד זה ונשבעו שלא יעברו הגל לרעה. והנה לבן זה בלעם, והוא עצמו עבר את בריתו}.

אותה ברית שהיתה בין יעקב ללבן, הורתה על ההבדלות בין כלל ישראל לאומות העולם. ובלעם ברצותו לקלל את ישראל הפר את הברית ובטל את מעלת בני"י, שכן בלעם החליף את כלי אומנותו – החרב, וביקש לקלל את ישראל בפיו – בכלי אומנותם של ישראל {רש"י שם כג}. לכן 'ותלחץ רגל בלעם' – נמנע מבלעם, מכוח אותה ברית, לטשטש את ההבדל שבין ישראל לאומות.

יעקב אבינו מגיע - אין דרך לסתות ימין ושמאל – הכל נעול מסביב – למה ??? – כי הסמל של יעקב אבינו, זה לתחום תחומין; כאשר מגיעה האתון בפעם השלישית, כפי שמביא המדרש, כנגד יעקב אבינו – שם האתון לא יכולה לעבור, לא ימין ולא שמאל – שם בלעם לא יכול להיכנס – למה ??? כי יעקב אבינו תחם את עצמו, ולכן לשם הוא לא יכול להיכנס!

לכן כשעם ישראל הוא לבדו – ללא התערבות בין האומות – אין לו ממה לחשוש!

כדי להבין את יסודם של דברים, ניגש כעת לדברי **בית הלוי** {פרשת שמות}:

במזמור ק"ה בתהילים, מודה עם ישראל על כל הניסים שעשה עמו הקב"ה; {א} הוֹדוּ לַיהוָה קְרָאוּ בְשֵׁמוֹ הוֹדִיעוּ בְּעֲמִים עֲלִילוֹתָיו: {ב} שִׁירוּ לוֹ זִמְרוּ לוֹ שִׁיחוּ בְּכָל נְפְלֹאוֹתָיו ... {כה} הִפְךָ לְבָם לִשְׂנֹא עָמוּ לְהִתְנַכֵּל בְּעַבְדָּיו;

נשאלת השאלה – מודים לקב"ה על זה שהמצרים התנכלו לבנו?

אומר בית הלוי – היות ועם ישראל גדרו עצמם כל זמן שישבו בארץ גושן – אף אחד לא הרע להם. אבל ברגע שיצאו מחוץ לגושן, ואמרו "נהיה כמצרים"; אמר הקב"ה: "להיות

ובמקל לקה לבן ברכושו דוגמת מטה מצרים. ובעל המטה יעקב דוגמת משה רבינו ע"ה. וכמו שברח יעקב כן במצרים שאמרו דרך... וכן דרך שלשת ימים. וכן ויגד ללבן ביום השלישי. וכן השיגו ביום השביעי כמ"ש "וירדוף אחריו דרך"...הכל כמו במצרים. וכן כל המעשה למי שמדקדק. ולכן אמרו בסיפור יציאת מצרים "ודורש מארמי אובד אבי עד...". ולבן לקה בממונו ונתקיים ביעקב כמו במצרים – "ואחרי כן יצאו ברכוש גדול", וכן ביעקב כתיב "ומאשר לאבינו...".

{יש להוסיף ולהשוות בין ערמוניותו של פרעה, שהבטיח ולא קיים, לבין ערמוניותו של לבן שגם הוא הבטיח ולא קיים. וכן יעקב גנב את לב לבן, כדוגמת בני ישראל שגנבו את לב מצרים. הכל כמו שהיה במצרים}.

ממשיך הספר ממעמקים ואומר – שיאה של ההבדלות מבית לבן הושגה בברית גל עד, שבה נפרדו שתי התרבויות לגמרי. ברית זו נכרתה אחרי הבריחה של ישראל מבית לבן (כדוגמת בריחת בני ישראל ממצרים). הבריחה בטאה את ההכרה העמוקה של בני ישראל – שאין להם שום יחוס וקשר לתרבות לבן. נציין מספר שלבים של הבדלות שהביאו בסופו של דבר להבדלות הגמורה;

כל ארבעת האמהות הקדושות טיהרו את ישראל מההשפעות הזרות של אומות העולם; שרה אמנו טיהרה את יצחק מישמעאל, וכן רבקה אמנו הבדילה אותנו מעשו. ואכן גם בפרשתנו אנחנו מוצאים את רחל ולאה שטיהרו את שבטי יה מקליפת לבן. הן התחילו א ההבדלות הגמורה מבית אביהן באומרו: "ותען רחל ולאה ותאמרנה לו – העוד לנו חלק ונחלה בבית אבינו, הלא נכריות נחשבנו לו כי מכרנו ויאכל גם אכול את כספנו" {בראשית לא, יד}.

לא קלה היתה הדרך ליציאה מבית לבן. לבן לא הסכים בשום אופן לוותר על "נכדיו". כאשר לבן שמע על הבריחה הוא רדף אחרי השבטים בזריזות וכשהשיגם הוא טען ואמר {בראשית לא, מג}: וַיַּעַן לְבָן וַיֹּאמֶר אֶל יַעֲקֹב הַבְּנוֹת בְּנֹתֵי וְהַבְּנִים בְּנֵי וְהַצֵּאן צֵאנִי וְכָל אֲשֶׁר אֵתָּה רֹאֶה לִי הוּא וְלִבְנֹתֵי מָה אֶעֱשֶׂה לְאֵלֶּה הַיּוֹם אוֹ לְבָנֶיךָ אֲשֶׁר יִלְדוּ. במלים אחרות, לבן טען שכל בית יעקב מתייחס לו ועליהם להיכנס תחת חסותו.

אך יעקב גבר במלחמת הקודש ונצח. הנצחון הומחש בכריתת הברית שהורתה על ההבדלות המוחלטת מבית לבן. בברית זו הובדלנו מתרבות לבן לגמרי "עד הגל הזה... אם אני לא אעבור אליך את הגל הזה..." {בראשית לא, נב}. 'גל' הוא מלשון 'גלוי', ו'עד' מלשון עדות וביורור. ואמנם אותו גל ברר והעיד בגלוי, באופן שלא קיימת שום אפשרות של טשטוש והטלת ספיקות, כי בית ישראל נבדלים לעצמם לגמרי, ואין להם שום יחוס לבית לבן.

יכולים לחוקק חוקים בגרמניה, שאסור למול ילדים – אף יהודי לא יעמוד בבעיה הזאת – יעברו לארץ אחרת כדי למול ויחזרו בחזרה; בכל הדורות עמדו היהודים בפני הצרות, ולעולם לא נשברו – שום גזירה לא תחול על עם ישראל, שהוא לא יוכל לעמוד בה;

מתי אנחנו כן יכולים ליפול? כאשר מתחילים 'לחבק' אותנו – שם מתחילה הצרה!

מתחנן יעקב אבינו: {בראשית לב, יב} הַצִּילֵנִי נָא מִיַּד אֲחִי מִיַּד עֶשָׂו – "קודם כל תציל אותי מעשו – הוא הנוכל!"

אומר החתם סופר – אמר יעקב: "אני לא מפחד מזה שקוראים לו עשו – אם יבוא להילחם, לא אפחד להילחם בו!"; וממה הוא כן חשש? – "מִיַּד אֲחִי" – כשהוא יבוא כ'אח שלי' – כאן טמונה הסכנה!

מובא בשם הרידב"ז;

אומר הנביא עובדיה: {א, יח} וְהָיָה בֵּית יַעֲקֹב אֵשׁ וּבֵית יוֹסֵף לְהָבָה וּבֵית עֶשָׂו לִקְשׁ; אומר הנביא ישעיהו – אומות העולם נחשבים למים – {ישעיה יז, יב} הֵיוּ הַמּוֹן עַמִּים רַבִּים כְּהַמּוֹת יָמִים יְהִיּוּ;

אומר הרידב"ז – אש ומים לא מתחברים; איך הם כן יכולים להחזיק מעמד? כאשר יש ביניהם דבר החוצץ, אז האש גוברת על המים;

נשאלת השאלה – מה פירוש 'גוברת על המים'?

אם תשאיר סיר עם מים על האש – המים יתאדו ולא יישאר מהם מאומה.

אבל ברגע שישנו חור קטן בסיר – אז נוצר חיבור בין האש והמים – אז המים מכבים את האש – למה ??? כי המים נמשלו לתאוות – והתאוות הם ברות כח כ"כ גדול, שיכולות לכבות גם את האש הגדולה ביותר!

אם אלה פני הדברים, בואו נחזור שלושה חודשים אחורנית – לליל הסדר;

לפני כשלושה חודשים עמדנו בליל הסדר, ואמרנו בהתרגשות גדולה: "וְהָיָה שְׁעֵמֶדָה לְאַבוֹתֵינוּ וְלָנוּ, שְׁלֹא אֶחָד בְּלִבָּד עֶמֶד עֲלֵינוּ לְכַלּוֹתֵנוּ, אֲלֵא שְׁבָכָל דּוֹר וְדוֹר עוֹמְדִים עֲלֵינוּ לְכַלּוֹתֵנוּ, וְהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְצִילֵנוּ מִיָּדָם";

מובא בכתבי האר"י הקדוש – בשעה שאומר "וְהָיָה שְׁעֵמֶדָה" יגביה את הכוס ויכסה את המצה.

שואלים רבותינו – ירים את הכוס ויכסה את המצה? הרי המצה היא מדאורייתא והכוס היא מדרבנן; איך אתה אומר

כמצרים?! אל תדאגו – אני אדאג לזה שהם יבריחו אתכם!" – "הִפֹּךְ לָבָם לְשָׂנֵא עִמּוֹ לְהַתְנַכֵּל בְּעַבְדֵּיו" – כדי שלא יהיה מצב שיתערבו בגוים וילמדו ממעשיהם;

לכן מה עשה הקב"ה? החזיר אותם למצב של "הִפֹּךְ לָבָם לְשָׂנֵא עִמּוֹ לְהַתְנַכֵּל בְּעַבְדֵּיו" – הפך את לבם של המצרים כדי שעם ישראל לא ידבקו בהם.

בא המהר"ל ואומר יסוד נפלא {אור חדש, עמוד קל"ז} – המן הרשע, מצאצאי עמלק, מגיע אל אחשוורוש ואומר לו "קדימה, אפשר לחסל אותם!" – איך? {אסתר ג, ח} יִשְׁנֶנּוּ עִם אֶחָד מִפֶּזֶר וּמִפֶּזֶר בֵּין הָעַמִּים בְּכָל מְדִינֹת מְלָכוֹתָךְ וְגו';

אמר לו המן: "אתה יודע מתי עם ישראל מוגן? כשהוא בדד! אבל כאשר הוא "מִפֶּזֶר וּמִפֶּזֶר בֵּין הָעַמִּים" – מעורבב בין העמים ולומד ממעשיהם – אין להם הגנה!"

זה מה שאמר המן – "יִשְׁנֶנּוּ עִם אֶחָד"; לכאורה, היה צריך לומר "יש עם אֶחָד!" – מה פירוש "יִשְׁנֶנּוּ"?

אמר לו המן – דע לך, הסוד של עם ישראל זה "הֵן עִם לְבַדָּד יִשְׁכֵּן". אבל כאשר הם יוצאים מֶה – הֵן – מה בא אחריו? ו' – נ' – זה כבר אחד יותר מ – הֵן, ולכן נאמר יִשְׁנֶנּוּ, כי כבר אין להם הגנה!

עד כאן דברי המהר"ל.

אם ככה, נוכל כעת לגשת לסיכום הדברים:

יעקב אבינו הוא מֶרֶאשׁ צָרִים – זו הנחלה שהנחיל יעקב אבינו לדורות; נאמר בתורה {דברים לג, כח} וַיִּשְׁכֵּן יִשְׂרָאֵל בְּטַח בְּדָד עֵין יַעֲקֹב – יעקב הוא הסמל של ה'לבד'; הוא הסמל שתחם תחומים, אומר המשך חכמה.

רוצים לדעת עד איפה זה הגיע? בואו נראה;

יעקב אבינו עובר את לבן – הוא סיים כבר את 'גל עד'; הוא עובר את נחל יבֵק ונזכר ששכח פחים קטנים – הוא חוזר בחזרה; אומרת התורה {בראשית לב, כה} וַיִּתֵּר יַעֲקֹב לְבָדוֹ וַיֹּאבֶק אִישׁ עִמּוֹ עַד עֲלוֹת הַשָּׁחַר;

מתי הגיע שרו של עשו להיאבק עמו ??? – אומרת לנו התורה – כאשר וַיִּתֵּר יַעֲקֹב לְבָדוֹ; השטן יודע מה כוחו ולכן ניסה לפגוע ב – לְבָדוֹ!

באים חז"ל, ומספרים לנו מה היה סגנון המלחמה;

מביאים חז"ל שתי דעות על המילה "וַיֹּאבֶק" – חד אמר ויאבק וחד אמר ויחבק {מסכת חולין}; כנגד ה'יאבק' יעקב אבינו הצליח להתמודד. אבל כאשר התחיל ה'ויחבק' – מכאן התחילה הצרה, מכאן התחילה רגלו של יעקב לצלוע;

צריך לדעת, נכנסים לתקופה של חופש; השבוע יצאו כמיליון ילדים לחופש; הסכנה הכי גדולה – כשיוצאים לשוטט בדרכים! – טיול אחד קטן, יכול להרוס חינוך של דורות!!! – ללמדנו, עד כמה אותה תרבות של אומות העולם חדרה אלינו!

רבותי, כמה אנחנו צריכים להישמר היום – עד כמה הרחוב מסוכן לכל יהודי דתי; על אחת כמה וכמה, לגבי ילדים שמסתובבים ברחובות – המראות נוראים וקשים! וחץ מזה, התרבות המערבית חודרת אלינו – דברים נוראים! הכל היום זה קניונים – הכל מילים בלועזית!

נועדנו להיות **בָּדֵד**;

אומרים לנו חז"ל ויקרא רבה, פרשה לב, אות ה' - רב הונא אמר בשם בר קפרא בשביל ארבעה דברים נגאלו ישראל ממצרים, שלא שנו את שמם ואת לשונם ולא אמרו לשון הרע, ולא נמצא ביניהם אחד מהן פרוץ בערוה.

רבותי, צריך להקפיד מאוד על הלבוש – שיהיה כהלכה! השפה שתהיה כהלכה! השמות שיהיו כהלכה! – שלא נהיה ככל הגוים בית ישראל! לדעת לבדוד את עצמנו!

מבטיח לנו הקב"ה – אם תהיו בבחינת **בָּדֵד** – שום אומה ולשון לא תצליח להרע לכם!

בשבוע הבא, אם עד אז לא יגיע משיח צדקנו, יחול י"ז בתמוז – היום שבו מתענים על חמשה דברים שאירעו בו – הכל קרה בגלל מה? בגלל שלא היינו "**בָּדֵד**" – ולכן קיבלנו "**איכה ישבה בדד**"!

לי לכסות את המצה שהאכילה שלה זה מדאורייתא, ולהרים את הכוס שזה מדרבנן – היה צריך להיות בדיוק להיפך???

אמר ר' אהרן וולקין – יושבים בליל הסדר, כל המשפחה, הסבא עם הבן, הסבא עם הנכד, הסבא עם הנין, יושבים ליד שולחן אחד. 50-60 איש ב"ה, נותנים שבח והודאה לקב"ה, שהוציא אותנו ממצרים.

אתה רוצה לדעת איך ניצלנו? איך אנחנו כאן, אחרי אלפי שנים? ברוך ה' ישיבות, הוגי תורה – איך ניצלנו???

אומרת הגמרא {מסכת שבת יז, ב' - גזרו על פתן פת עכו"ם אסורה ושמן משום יינן ועל יינן משום בנותיהן.

אתה רוצה לדעת איך שרדנו בגלות ??? "והיא שעמדה" - כיסינו את הפת – לא השתמשנו בפת של עכו"ם. גם את היין שמרנו – שלא נשתה ביחד עם אומות העולם. "והיא" – זה הדבר שהציל אותנו!

"שבכל דור ודור, עומדים עלינו לכלותינו ... והקב"ה מצילנו מידם" – למה ??? – כי נזהרנו, שלא להידבק באומות העולם! – יש לנו הבטחה – {דברים לג, כח} וישכן ישראל בטח – מתי??? – בְּדֵד עֵין יַעֲקֹב – כאשר אנחנו לא מתערבים בגוים!

אם אלה פני הדברים, נוכל להבין כעת יסוד נפלא:

בלעם הרשע גילה לנו את הסוד; הוא ידע מה סוד ההצלחה של עם ישראל – הבדידות – הריחוק מאומות העולם!

ככל שנהיה דבקים יותר בקב"ה – נזכה לגאולה השלמה במהרה בימינו ואמן!!!

משיחותיו של הרה"ג הרב ברוך רוזנבלום שליט"א

בס"ד

פרשת בלק – הכנה לשלש השבועות – שנת תשפ"ב

פרשת השבוע שנקרא בע"ה בשבת זו, פרשת בלק.

אומרת הגמרא (מסכת ב"ב יד, ב) – משה כתב ספרו ופרשת בלעם חמשה חמשי תורה וביניהם פרשת בלעם.

אמר רש"י – ופרשת בלעם. נבואתו ומשליו אף על פי שאינן צורכי משה ותורתו וסדר מעשיו.

בא השל"ה הקדוש בפרשת השבוע, ושואל מה המיוחד בזה שמשה רבינו כתב את פרשת בלעם;

כותב השל"ה הקדוש – אחר ימים רבים מצאתי בציוני {פרשת בלק ד"ה מן ארם} וזה לשונו: איתא בגמרא בפרק קמא דבבא בתרא [יד, ב] משה כתב ספרו ופרשת בלעם וספר איוב. יטעון הטוען והלא פרשת בלעם ככל התורה היא, ומאי חידוש, והלא דבר ידוע הוא שכל התורה מ'בראשית' עד 'לעיני כל ישראל' מפיו של הקב"ה לאזנו של משה. כענין שנאמר {ירמיה לו, יח} 'מפיו יקרא אלי את כל הדברים האלה ואני כותב על הספר בדיו'. אלא דע כי כתובים כאן בקוצר בענין בלעם ובנבואתו ולישראל לפי שעה, וגם קיצר הכתוב בענין חכמת קסמיו, כמו שקיצר בענין עבודה זרה של דור אנוש שלא סיפר בו הכתוב כלל, וחיבר בו אברהם אבינו ע"ה ספר שהיו בו ארבע מאות פרקים {עבודה זרה יד, ב}. וכן במלחמת מדין שהי' מפריח מלכי מדין באויר והוא פורח עמהם לולי ציץ הקודש שהפילם ונפלו חללים {תנחומא, מטות ד}. ונראה מדעת רבותינו ז"ל כי משה רבינו ע"ה חיבר ספר לבד מה שכתוב בתורה, ולשם ספר כל הענין באורך, ונאבד הספר ההוא, כמו שנאבדו ספר מכלל כ"ד ספרים המקודשים מרוב אורך עול הגלות, וטיט הצרות אשר טבעו בו אנחנו ואבותינו, השם ברחמיו יוציאנו לרוחה במהרה בימנו אמן.

דבר נוסף שישנו בפרשת השבוע, אומרים חז"ל {מסכת ברכות יב, ב} – אמר ר' אבהו בן זוטרת אמר רב יהודה בר

זבידא: בקשו לקבוע פרשת בלק בקריאת שמע כלומר, שיאמרוה בכל יום עם קריאת שמע. ומפני מה לא קבעוה? משום טורח צבור שהיא פרשה ארוכה. מ"ט מדוע רצו לקבוע פרשת בלק בקריאת שמע? אילימא אם נאמר בשביל זכירת יציאת מצרים שיש בה, משום דכתיב בה {במדבר כג-כב} אל מוציאם ממצרים, לימא היה לו לומר פרשת רבית ופרשת משקלות, דכתיב בהן יציאת מצרים, והן פרשיות קצרות! אלא אמר ר' יוסי בר אבין: משום דכתיב בה האי קרא {במדבר כד-ט} כרע שכב כארי וכלביא מי יקימנו הפסוק הזה דומה ל"בשכבך ובקומך" שבפרשת שמע; ענינו שהקב"ה שומרנו בשכבנו ובקומנו, שנוכל לשכב שלווים ושקטים כארי וכלביא, והיה ראוי לאומרו עם קריאת שמע.

שואל ר' צדוק הכהן מלובלין, בפרשת קריאת שמע יש לנו קבלת עול מלכות שמים ועול מצוות. אבל מה יש לנו בפרשת בלק שחז"ל מייחסים לה חשיבות כזאת?!

כדי להבין את הענין, ניגש לשתי תשובות מדברי רבותינו:

כותב הרמב"ם {הלכות מלכים, פ"א ה"א} – המלך המשיח עתיד לעמד ולהחזיר מלכות דוד לישנה לממשלה הראשונה. ובונה המקדש ומקבץ נדחי ישראל. וחוזרין כל המשפטים בימיו כשהיו מקדם. מקריבין קרבנות. ועושין שמטין ויובלות ככל מצותן האמורה בתורה. וכל מי שאינו מאמין בו או מי שאינו מחכה לביאתו, לא בשאר נביאים בלבד הוא כופר. אלא בתורה ובמשה רבנו. שהרי התורה העידה עליו שנאמר (דברים לג) 'ושב ה' אליך את שבותך ורחמך ושב וקבצך' וגו' (דברים לד) 'אם יהיה נדחק בקצה השמים' וגו' (דברים לה) 'והביאך ה' אליו. ואלו הדברים המפורשים בתורה הם כוללים כל הדברים שנאמרו על ידי כל הנביאים. אף בפרשת בלעם נאמר ושם נבא בשני המשיחים. במשיח הראשון שהוא דוד שהושיע

א"כ כמה אהבת ה' היה במעשה של בלק, עד כדי כך שאומר הנביא {מיכה ו, ה} עמי זכר נא מה יעץ בלק מלך מואב ומה ענה אותו בלעם בן בעור מן השטים עד הגלגל למען דעת צדקות ה';

אומרת הגמרא {מסכת ברכות ז, א} – מאי {מיכה ו-ה} "למען דעת צדקות ה'" א"ר אלעזר: אמר להם הקב"ה לישראל: דעו כמה צדקות עשיתי עמכם, בזה שלא כעסתי בימי בלעם הרשע כשרצה לקלל אתכם, שאלמלי כעסתי, לא נשתייר משונאיהם של ישראל, כלומר מישראל, שריד ופליט שארית. והיינו דקאמר ליה בלעם לבלק: {במדבר כג-ח} מה אקב {אקלל}? לא קבה אל; ומה אזעם? לא זעם ה'.

בכל ראש חודש אנחנו שרים בהלל: "הללו את ה' כל גוים, שְבָחוּהוּ כָל הָאֲמִיּוֹת" – הגויים שרים! יושב מחבל בבית שלו ומכין לבנת חבלה, שכאשר יעבור רכב ישראלי הוא יפוצץ אותה עליו. אבל בסופו של דבר לא הולך לו ולא קורה שום פיצוץ – "ריבונו של עולם, כמה אתה שומר על העם הזה! – אתמול זה עבד ועכשיו לא עובד כלום!" – וזה שאנחנו אומרים: "הללו את ה' כל גוים, שְבָחוּהוּ כָל הָאֲמִיּוֹת" – הם בעצמם מודים, כמה הקב"ה שומר עלינו!

ולכן ביקשו חז"ל לקבוע פרשת בלק בקריאת שמע! – שם אנחנו אומרים: "וְאֶהְיֶה אֵת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל לְבָבְךָ" – למה??? – כי הקב"ה נותן לך חיים, והוא נתן לך פרנסה, והוא נותן לך אישה וילדים וגוף וכו'. אבל יש דבר נוסף שבגינו אתה צריך לאהוב אותו – על הניסים שהוא עושה איתך שאתה אפילו לא מודע אליהם!

לאחר היסוד הזה, נוכל להיכנס לפרשת השבוע:

פותחת הפרשה: {במדבר כב, ב} וַיֵּרָא בָּלָק בֶּן צְפּוֹר אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה יִשְׂרָאֵל לְאֹמְרָיו.

נשאלת השאלה – למה נאמר "וַיֵּרָא בָּלָק בֶּן צְפּוֹר", לכאורה זה לא שייך לראיה אלא לשמיעה ולכן היה צריך לומר "וישמע בלק בן צפור"⁴?

כותב האור החיים הקדוש – אכן יתבאר על דרך אומרם ז"ל (זוהר כאן) כי בלק מכשף גדול היה יותר מבלעם והיה עושה כשפיו בצפור אחד ששמו 'ידוע'⁵, והוא אומר וירא בלק ובמה ראה בצפור, והוא אומר בן צפור פירוש להיותו בן⁶ צפור

אֶת יִשְׂרָאֵל מִיַּד צָרִיחָם. וּבְמִשִּׁיחַ הָאֲחֵרוֹן שְׁעוֹמֵד מִבְּנֵי שְׁמוּשִׁיעַ אֶת יִשְׂרָאֵל בְּאֲחֵרוֹנָה. וְשֵׁם הוּא אוֹמֵר (במדבר כד-ז) 'אַרְאֵנוּ וְלֹא עָתָה' זֶה דָּוִד. (במדבר כד-ז) 'אֲשׁוּרֵנוּ וְלֹא קָרֹב' זֶה מֶלֶךְ הַמִּשִּׁיחַ. (במדבר כד-ז) 'דֶּרֶךְ כּוֹכַב מִיַּעֲקֹב' זֶה דָּוִד. (במדבר כד-ז) 'וְקָם שִׁבְט מִיִּשְׂרָאֵל' זֶה מֶלֶךְ הַמִּשִּׁיחַ.

אם ענייני המשיח נמצאים בפרשה הזאת, מובן כעת למה ביקשו חז"ל לקבוע את הפרשה הזאת בקריאת שמע – כי ביאת המשיח זה א' מעיקרי האמונה שלנו; אנחנו מאמינים שבע"ה ישלח לנו הקב"ה את משיח צדקנו, ואע"פ שיתמהמה עם כל זה אחכה לו בכל יום שיבוא, ולכן כדי להשריש בנו את האמונה של ביאת המשיח, ביקשו לקבוע פרשת בלק בקריאת שמע.

תשובה נוספת, אומר החתם סופר, שאלמלי הכתיב הקב"ה למשה רבינו את פרשת בלק, אף א' לא היה יודע שום דבר מכל הסיפור;

כותב החתם סופר {שו"ת חתם סופר או"ח י"ד, תשובה שנו"י} – **כל התורה כולה** ראינו בעינינו חוץ מפרשת בלעם. מי הגיד לנו מה היה בין מלך מואב ובין קוסם אחד בלעם שבא אליו אל ארצו, ולמה בא ומי הביאו? ומי ידע שבנה מזבחות ושרצה לקלל ונהפך לברכה? מי בא בסודם וישראל היו שרויים במדבר ואם הם עמדו בארץ מואב בראש הפסגה וראו למטה אל המדבר למרחוק, מאין ידעו יושבי מדבר שמביטים עליהם מראש ההר הזה ושמנחשים עליהם ואפילו משה רבינו ע"ה לא ידע ורק מפה הקב"ה ית"ש נכתבו הדברים והנביא צווח {מיכה ו, ה} זָכַר נָא מֶה יַעֲזֹר בָּלָק וְגו'.

א"כ זו הייחודיות של פרשת בלעם – אף א' לא ידע שזה התרחש בכלל. בשונה מאדם הראשון שידע שהוא נמצא בגן עדן. לאחר מכן הרדים אותו הקב"ה ונתן לו גברת. לאחר מכן נולדו לו ילדים וכו' וכו' הוא יכל להעביר את הסיפור לדורות הבאים. אבל כאן אף א' לא שמע ולא ראה – שני גויים – בלק ובלעם, שרצו להשמיד את ישראל והקב"ה הפר את עצתם מבלי שאף א' ידע מזה!

כותב החתם סופר {פרשת האזינו} – על הפס' 'לַעֲשֶׂה נִפְלְאוֹת גְּדוֹלוֹת לְבָדּוֹ כִּי לַעֲוֹלָם חֲסִדּוֹ' {תהלים קל"ו, ד}. ביאר בעל 'משנה למלך' כי אין כוונת הפס' לשבח את הקב"ה על שמחולל ניסים ומשדד מערכות טבע ללא סיועו של כל גורם אחר, חלילה, שכן זהו דבר המובן מאליו.

הפסוק בא ללמד כי יש ולרישמו של הנס אין יודע מלבד הקב"ה לבדו, שכן בעל הנס כלל לא ידע מהסכנה שריחפה על ראשו ואף לא מהדרך שבה ניצל. הקב"ה לבדו, הוא אשר יודע מהנפלאות שנעשו לאותו אדם.

⁴ **ברוך שאמר:** ששמע מה שעשה ישראל לאמור; סיחון היה גיבור גדול, עד שרש"י כותב שגם אם היה גר בכפר לא היה ניתן לנצחו, ובכל זאת משה רבינו גבר עליהם בקלות. ולכן היה צריך לומר לשון שמיעה ולא ראייה.

⁵ **ברוך שאמר:** מה שנקרא היום 'מזל"ט' 😊

⁶ **ברוך שאמר:** מלשון התבוננות.

כשא' כמו בלעם מברך – יכול להיות מזה תקלות – איזה תקלות?

אומרת התורה: {דברים ח, י} **וְאָכַלְתָּ וּשְׂבַעְתָּ ... {יב} ... וּבָתִּים טָבִים תִּבְנֶה וּשְׁבַעְתָּ: {יג} וּבִקְרָךְ וְצִאֲנֶךָ יִרְבֵּין וְכֶסֶף וְזָהָב יִרְבֶּה לְךָ וְכָל אֲשֶׁר לְךָ יִרְבֶּה: {יד} וְרָם לְבָבְךָ וּשְׁכַחְתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ הַמוֹצִיאֲךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם...**

זה מה שרצה בלעם, שמרוב עושר ישכחו את הקב"ה וימרדו בו! סימן שהברכה כאן לא היתה ברכה, אלא עוקץ, ולכן אמר לו הקב"ה: "לא מדבשך ולא מעקצך!"

בא הספר גנזי יוסף לר' יוסף שווארץ ואומר דבר נפלא;

בשעה שעוזבת רבקה את בית הוריה כדי להינשא ליצחק, מברך אותה לבן אחיה: {בראשית כד, ס} **אֲחֻתְנוּ אַתְּ הִי לְאֵלִפִּי רַבְּכָה וַיִּירֶשׁ זָרְעָךָ אֶת שַׁעַר שְׂנְאֵיו – "בע"ה יהיו לך הרבה ילדים!"** – ומה יצא מהברכה הזאת? שום דבר!

אומר הגנזי יוסף – דאמר' במדרש מפני מה היתה רבקה עקרה, כדי שלא יאמרו שברכת רשעים שברכו אותה "אֲחֻתְנוּ אַתְּ הִי לְאֵלִפִּי רַבְּכָה" נשאה פירות. נמצא מברכתן של רשעים קללה, כמו גבי רבקה שע"י שברכו אותה הזיקו לה שנעשית עקרה. וזה ה' ג"כ כוונת בלעם הרשע, כשאמר לו השי"ת לא תאור את העם, אמר הוא א"כ אברכם, ובדעתו ה' שברכתו תזיק להם כנ"ל, אכן הוא טעה בזה כי כל זה היה שייך ברבקה, הואיל שלא נתברכה מפי השי"ת קודם ברכת לבן וסיעתו, ואם היתה נפקדת מיד מברכתם היו אומרים שברכתם עשאה פירות, אכן במי שמפורסם שנתברך מהשי"ת קודם, ואח"כ ברכוהו רשעים ג"כ, לזה לא יזיק ברכתם, כי מי פתי יסור הנה לומר שברכת רשעים נשאה פירות, הלא גלוי וידוע שה' ברכו, וזה שאמר השי"ת לבלעם כשאמר א"כ אברכם, רצה בזה שיהיה ברכתו עוקץ, מזיק לישראל, מעוטף בדבש ברכתו, שע"ז יתעכב להם ברכת ה', ועל זה השיב לו השי"ת כי ברוך הוא, כלומר כבר נתברכו ממני ולא תזיק להם ברכתך כמו שאתה חושב...

תירוץ נוסף מביאים המפרשים;

מספרת הגמרא {מסכת מועד קטן ט, א-ב} – ר' יונתן בן עסמי" ורבי יהודה בן גרים **תנו פרשת נדרים בי ר' שמעון בן יוחי** למדו מסכת נדרים בבית מדרשו של אבי שמעון בר יוחי. **איפסור מיניה באורתא** בלילה נפטרו ממנו (כלומר נטלו ממנו רשות ללכת), משום שסבורים היו שילכו באותו לילה אולם לבסוף לא הלכו. **לצפרא הדור וקא מפטרי מיניה** למחרת בבוקר חזרו ונפטרו ממנו. **אמר להו' רשב"י: "ולאו איפטריתו מיני באורתא"** וכי לא נפטרתם ממני אמש? ומדוע איפוא אתם חוזרים ונולים רשות? **אמרו ליה: למדתנו רבינו תלמיד שנפטר מרבו ולן בלילה באותה העיר כשרוצה ללכת צריך ליפטר ממנו פעם**

ראה בכשפיו של צפור, ואמר תיבת בן לצד כי הצפור הוא לו לאב ולקצין וממנו ידע את כל אשר עשה ישראל לאמורי, ולא הוצרך למגידים להודיע דבר קטן וגדול.

משום מה, **בעל הטורים** לא מוכן לקבל את הדברים האלה, שהיה לו ציפור וכו' – אז מה בכל זאת ראה בלק?! הוא ראה שהשמש לא שקעה;

כותב בעל הטורים – **וירא**. שראה שעמדה לו חמה למשה [ע"ז כה.].⁷

{שם ה} **וַיִּשְׁלַח מַלְאָכִים אֶל בָּלְעָם בֶּן בְּעֹר פְּתוּרָה אֲשֶׁר עַל הַנֶּהָר אֶרֶץ בְּנֵי עַמּוֹ לִקְרָא לוֹ לֵאמֹר הִנֵּה עִם יֵצֵא מִמִּצְרַיִם הִנֵּה כֹסֶה אֶת עֵין הָאָרֶץ וְהוּא יֹשֵׁב מִמְּלִי: {ו} וְעַתָּה לֵכָה נָא אֲרֹה לִי אֶת הָעַם הַזֶּה כִּי עֲצוּם הוּא מִמֶּנִּי אֲוִלִי אוֹכֵל נֶכֶה בּוֹ וְאֶגְרֹשׁוֹ מִן הָאָרֶץ כִּי יַדְעִתִּי אֶת אֲשֶׁר תִּבְרָךְ מִבְּרָךְ וְאֲשֶׁר תָּאֵר יוֹאֵר.**

בא הכלי יקר ושואל, מה פירוש הדבר "כֹסֶה אֶת עֵין הָאָרֶץ" – 'כֹסֶה' משמע בעבר, משמע שכעת הוא לא כסה?

אומר התרגום – **הָא חֲפָא יֵת עֵין שְׁמַשׁ** [כלומר כסה את עין השמש].⁸

בלעם רוצה ללכת לקלל, והקב"ה אוסר עליו;

{שם יב} **וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל בָּלְעָם לֹא תִלָּךְ עִמָּהֶם לֹא תֵאָר אֶת הָעַם כִּי בָרוּךְ הוּא;**

אומר רש"י – **לא תלך עמהם**. אמר לו אם כן אקללם במקומי. אמר לו לא תאר את העם. אמר לו אם כן אברכם. אמר לו אינם צריכין לברכתך, כי ברוך הוא. משל אומרים לצרעה לא מדבשך ולא מעקצך.

לכאורה, דברי רש"י לא מובנים; אם הוא היה אומר 'אני הולך לקלל ולברך', אז יש כאן דבש ועוקץ – העוקץ זה הקללה והדבש זה הברכה. אבל הוא לא אמר שהוא הולך לקלל. הוא רק רצה ללכת לברך אותם, כלומר, הוא לא רצה ללכת לעקוץ אלא רק לתת דבש – משמע מכאן, שהעוקץ עצמו היה טמון בברכה שלו – איפה?

יש אומרים, שהעוקץ היה בזה שהוא רצה לברך אותם בעשירות⁹; הוא רצה שהברכה של הממון תבוא דוקא ממנו. כשהקב"ה מברך בעשירות – לא יהיה מזה תקלות. אבל

⁷ **ברוך שאמר:** כשם שעמדה לו חמה ליהושע כך עמדה לו חמה למשה וכו'.

⁸ **ברוך שאמר:** היינו במלחמת סיחון שהשמש לא שקעה, הוא בגלל את כל מערכות השמים.

⁹ **ברוך שאמר:** לא שעם ישראל נזקקו לברכתו, שהרי יצאו כל א' עם תשעים חמורים לובים טעונים מביזת מצרים.

בא האבן עזרא בפרשת השבוע ואומר, דע לך! לבלעם לא היה שום כוח! הדבר היחיד שהוא ידע, זה את המזלות!

דוגמא למזל, אפשר למצוא באברהם אבינו שראה במערכת המזלות שלא עתידים להיות לו ילדים; אומרת התורה: {בראשית טו, ה} **וַיֹּצֵא אֹתוֹ הַחוּצָה וַיֹּאמֶר הֶבֶט נָא הַשָּׁמַיְמָה וסֹפֵר הַכּוֹכָבִים אִם תּוּכַל לִסְפֹּר אֹתָם וַיֹּאמֶר לוֹ כֹּה יִהְיֶה זְרָעֲךָ;**

אומר רש"י – **ויוצא אתו החוצה**. לפי פשוטו הוציאו מאהלו לחוץ לראות הכוכבים, ולפי מדרשו אמר לו צא מאצטגנינות שלך שראית במזלות שאינך עתיד להעמיד בן, אברם אין לו בן, אבל אברהם יש לו בן. וכן שרי לא תלד, אבל שרה תלד, אני קורא לכם שם אחר וישתנה המזל. דבר אחר הוציאו מחללו של עולם והגביהו למעלה מן הכוכבים, וזהו לשון הבטה מלמעלה למטה.

דוגמא נוספת נוכל למצוא באצטגנינים של פרעה, שראו שעתיד מושיעם של ישראל ללקות על המים, רק הם לא ידעו איזה מים; הם לא ידעו שמדובר ב'מי מריבה', אלא חשבו שיזרקו אותו לתוך המים – ולכן גזר פרעה {שמות כב, א} **כָּל הַבֶּן הַיָּלִיד הַיָּאֵרָה תְּשַׁלְּכֶהוּ;** הם לא ידעו האם מדובר במצרי או שמא בא' מבני ישראל. מצד א' הם ראו במזלות שאמא שלו מבני ישראל, ומצד שני ראו שיש לו אמא מצריה.

נביא עוד שתי דוגמאות מדברי הגמרא;

מספרת הגמרא {מסכת שבת קנ"ב} – דשמואל ואבלט [שהיה חוזה בכוכבים] **הוּא יתבי** היו יושבים יחד **והוּו קאזלי הַנָּךְ אינשי לאגמא** והיו הולכים אנשים לאגם לקצוץ קנים. **א"ל אבלט לשמואל** בהצביעו על אחד מהם: **האי גברא האיש הזה אזיל ולא אתי** ילך ולא יחזור, **טריק ליה חיויא ומיית** ינשכנו נחש וימות. **א"ל שמואל לאבלט:** **אי בר ישראל הוא** אם בן ישראל הוא, **אזיל ואתי** הוא ילך ויחזור לפי שאין מזל לישראל ותועיל תפילה להצילו. **אָדִיתְבִּי** בעודם יושבים **אזיל ואתי** הלך אותו אדם וחזר בשלום. **קם אבלט, שְׂדִיָּה לְטוֹנִיָּה** השליך מעל אותו אדם את משאו, היינו את חבילת הקנים שהביא מהאגם, **אשכח ביה חיויא** ומצא בו נחש **דְּפָסִיק וְשָׂדִי בתרתי גוֹבִי** שנחתך והיה מוטל בשתי חתיכות, שקצצו עם הקנים בלא יודעין. **א"ל שמואל** את אותו אדם: **מאי עֲבַדְתָּ** איזה מעשה טוב עשית שבזכותו ניצלת ממות? **א"ל אותו אדם:** **כל יומא הוה מְרַמֵּין ריפתא בהדי הדדי ואכלינן** כל יום היינו מטילים כל בני החבורה יחד פת לסל ואוכלים, ואחד היה גובה את הפת מכולם – אחד מביא טונה, השני מביא מלפפונים השלישי עגבניות וכד' – וביחד עושים ארוחה. **האידינא** [היום] **הוה איכא חד מינן דלא הוה ליה ריפתא** היה אחד מאיתנו שלא היה לו פת, **הוה קא מיכסף** והוא התבייש. **אמינא להו** אמרתי להם: **אנא קאימנא וארמינא** אני אעמוד לגבות את הפת ואשימנה בסל כי **מְטָאי לגביה** כאשר

אחרת ... **א"ל לבריה** אמר רשב"י לבנו: **בני אדם הללו אנשים של צורה חכמים הם, זיל גביהון דליבְּרוּךְ לך אליהם** שיברכו אותך. **אזל** הלך בנו של רשב"י **אשכחינהו דקא רמו קראי אהדדי** ומצאם כשהם מקשים סתירה בין שני פסוקים ... כשהבחינו בבנו של רשב"י **אמרו ליה:** **מאי בעית הכא בשביל מה באת?** **אמר להו:** **דאמר לי אבא זיל גביהו דליבְּרוּךְ אבא** אמר לי ללכת לקבל ממכם ברכה. **אמרו ליה:** **יהא רעוא יהי רצון דתזרע ולא תחצד** תזרע ולא תקצור, **תעייל ולא תיפוק** תכניס ולא תוציא, **תיפוק ולא תעייל** תוציא ולא תכניס, **ליחרוב ביתך וליתוב אושפיזך** ויחרב ביתך ותתיישב מקום לינתך, **לבלבל פתורך** יתבלבל שולחנך, **ולא תחזי שתא חדתא** ולא תראה שנה חדשה **כי אתא לגבי אבוא** **א"ל:** כאשר הגיע בחזרה אל אביו, אמר לו: **לא מבעיא דברוכי לא בירכן אבל צעורי צעורן** לא די שלא ברכו אותי אלא אף ציערו אותי! **א"ל:** **מאי אמרו לך** מה אמרו לך? **הכי והכי אמרו לי** ככה וככה אמרו. **א"ל:** **הנך כולהו ברכתא נינהו** אלו כולן ברכות הן, **כפי שאפרש לך:** **תזרע ולא תחצד** פירושו: **תוליד בנים ולא ימותו תעייל ולא תיפוק** פירושו: **תעייל כלתא ולא לימותו בנך דליפקון** ולא ימותו בניך ויצאו נשותיהם מביתך לחזור לבית אביהן; **תיפוק ולא תעייל** פירושו: **תוליד בנתא** תוליד בנות ויצאו לבית בעליהן, **ולא ימותו גובריהו וליהדרו לותיך** ולא ימותו בעליהן ויחזרו הבנות אליך; **ליחרוב ביתך וליתוב אושפיזך** פירושו: **דהאי עלמא אושפיזך** שהעולם הזה הוא האכסניא שלך, **וההיא עלמא ביתא** ואותו עולם (היינו הקבר) הוא ביתך, **דכתיב {תהילים מט-יב} קרבם בתימו לעולם, אל תקרי 'קרבם' אלא 'קברם'** הרי שקבר קרוי 'בית'. נמצא שברכו אותך שתזכה לחיים ארוכים בעולם הזה, והקבר שלך יחרב ולא יבוא לידי שימוש; **לבלבל פתורך** פירושו: **בבני ובנתא** בבנים ובבנות, דהיינו שיהיו לך ילדים רבים שיבלבלו את שלחנך; **ולא תיחזי שתא חדתא** פירושו: **דלא תמות אנתך** שלא תמות אשתך, **ולא תנסב אינתתא אחריתי** ולא תצטרך לשאת אשה אחרת ולנהוג עמה את דיני השנה הראשונה של הנישואין.

אומר הספר נטעי נעמינים – והדברים תמוהים, דמה כוונתם בזה [שאמרו בלשון קללה], ופירש המהר"ם פדוואה [הובא בקובץ המנחה פ' בלק ע"ש, ובפתח עיניים להחיד"א] שהם ידעו שרשב"י עצמו מוכן יותר להשפיע את הברכות, ולכן אמרו בלשון נסתר המורה על קללה כדי שיחזור לאביו ויפתור הוא עצמו את דבריהם לברכה ויחולו הברכות ע"י רשב"י.

ויש לפרש כן בנבואת בלעם, דמשום שלא רצה הקב"ה שהברכות יתפרשו ע"י בלעם, הן מטעם שלא יהיו נבואותיו וברכותיו מעוקמים ע"י נפשו המתועבת והן מטעם שברכת רשע הוי גופא קללה, לכן הוצרך הקב"ה לברכם בכבודו ובעצמו ולא ע"י שליח ונביא כבלעם.

הקב"ה, כענין שכתוב {תהלים קט} יקללו המה ואתה תברך. והתשובה בזה כי בלעם לא היה כח בדברו כלל שתחול ברכתו או קללתו, וראיה שאין בקללה כח בדברו מה שמצינו מבואר שאין בברכה כח בדברו, כי אילו היה כח בדברו בענין הברכה כשהוברר לו הדבר שאין רצונו של הקב"ה לקלל את ישראל כמו שהיה בלק מצוה עליו, למה לא ברך לבלק ועמו, והנה תשלם בזה כוונתו של בלק שלא ישלט בו ישראל, או למה ידחוק עצמו בשכירות כסף וזהב של בלק, יברך את עצמו שיהיה מלך גדול על כל המלכים כן ולא יצטרך לכספו ולזהבו, וכבר מצינו מפורש שברך את עצמו, באמרו {במדבר כג} תמות נפשי מות ישרים. ולא נתקיימה ברכתו אלא שהיתה אחריתו רעה ותקונו מפח נפש, שהרי מת מיתה משונה, דכתיב {יהושע יג} ואת בלעם בן בעור הקוסם הרגו בחרב, נמצאת למד שלא היה כח בדברו לקללם זהו מצד דבורו, אבל מצד חכמתו שהיה יודע לכונן השעה שהקב"ה כועס בה היה בודאי כח בדיבורו לקלל.

ומכל מקום עדיין הקושיא במקומה עומדת, כי מאחר שהקב"ה לא כעס באותן הימים ;

אומרת הגמרא {מסכת ברכות ז. א} – דתניא {תהלים ז. יב} ואל זועם בכל יום. וכמה זמן נמשך זעמו? רגע. וכמה זה 'רגע'? חלק אחד מחמשת רבוא ושמונת אלפים ושמנה מאות ושמינים ושמונה חלקים בשעה, וזו היא רגע. ואין כל בריה יכולה לכונן מתי מגיע אותה שעה בדיוק, חוץ מבלעם הרשע. דכתיב ביה על אודות בלעם {במדבר כד-טז} ויודע דעת עליון. ויש לשאול, השתא הנה, אפילו את דעת בהמתו לא הוה ידע, דעת עליון הוה ידע? ודאי שלא! אלא, פס' זה המתאר את בלעם כ"יודע דעת עליון" מלמד אותנו שהיה בלעם יודע לכונן אותה שעה שהקב"ה כועס בה. והיינו דאמר להו נביא לישראל {מיכה ו-ה} עמי זכר נא מה יעץ בלק מלך מואב וגו' ומה ענה לו בלעם בן בעור. מאי {מיכה ו-ה} "למען דעת צדקות ה'"? א"ר אלעזר: אמר להם הקב"ה לישראל: דעו כמה צדקות עשיתי עמכם, בזה שלא כעסתי בימי בלעם הרשע כשרצה לקלל אתכם, שאלמלי כעסתי, לא נשתייר משונאיהם של ישראל, כלומר מישראל, שריד ופליט שארית. והיינו דקאמר ליה בלעם לבלק: {במדבר כג-ח} מה אקב {אקלל}? לא קבה אל; ומה אזעם? לא זעם ה'. פס' זה מלמד שכל אותן הימים לא זעם הקב"ה. הגמרא שואלת ומתרת: וכמה זעמו? רגע. וכמה זמן אורך "רגע"? א"ר אבין ואיתימא ויש אומרים שרבי אבינא אמרו: רגע כמימריה "רגע" הוא פרק הזמן בו ניתן לומר מלה זו [רגע]. ומנא לן דרגע רַתַּח מהיכן אנו יודעים שהוא כועס "רגע"? שנאמר {תהלים לו-י} כי רגע באפו חיים ברצונו ...

אם כבר הזכרנו את הכעס, אספר לכם מעשה;

הגעתי לאותו אחד שלא היה לו פת **שואי נפשאי כמאן דשקילי מיניה** עשיתי את עצמי כאילו אני גובה ממנו פת, והשלמתי את חלקו משלי **כי היכי דלא ליכסיף** כדי שלא יתבייש א"ל שמואל: **מצוה עבדת** מצות צדקה עשיתי! **נפק יצא שמואל ודרש {משלי יב-} וצדקה תציל ממות ...**

כמה שורות לאחר מכן, מספרת הגמרא מעשה נוסף – **דרבי עקיבא הויה ברתא היתה לו בת. אמרי ליה כלדאי** אמרו לו עליה החוזים בכוכבים: **הווא יומא דעיילה לבי גננא** באותו יום שתיכנס לחופה **טריק לה חיויא ומיתא** ינשכנה נחש ותמות. **הוה דאיגא אמילתא טובא** היה רבי עקיבא דואג מכך מאוד. **הווא יומא** באותו יום שנכנסה לחופה **שקלתה למכבנתא** נטלה תכשיט של זהב שיש כמין מחט בראשו, **דצנתא בגודא** תחבה אותו בכותל **איתרמי איתיב בעיניה דחיויא** הזדמן הדבר שנתנה את ראש התכשיט בתוך עינו של נחש, והרגה אותו. **לצפרא כי קא שקלה לה** בבקר, כשנטלה את התכשיט מתוך הכותל, **הוה קא סריך ואתי חיויא בתרה** היה הנחש המת נגרר אחריה. **אמר לה אבוא** אמר לה אביה {רבי עקיבא}: **מאי עבדת** איזה מעשה טוב עשית שבזכותו ניצלת ממות? **אמרה ליה בתו: בפניא אתא עניא קרא אבבא** בערב, בא אני וקרא על פתח הבית, **והו טרידי כולי עלמא בסעודתא** והיו טרודים כולם בסעודת הנישואין, **וליאכ דשמעיה** ולא היה מי ששמע אותו. **קאימנא קמתי שקלתי לריסתנאי דיהבית לי** ולקחתי את מנת האוכל שנתנה לי, **יהבתיה ניהליה ונתתיה לו**. **אמר לה רבי עקיבא: מצוה עבדת** מצות צדקה עשיתי! **נפק יצא ר' עקיבא ודרש את הפס': וצדקה תציל ממות ...**

אומר האבן עזרא, בלעם הרשע לא ידע כלום מלבד להסתכל בכוכבים; הוא היה רואה אדם שע"פ חכמת הכוכבים הולך ליפול, היה ניגש אליו ואומר לו: "תדע לך, הולכים להיות לך צרות – אתה לא יודע כמה! – מהבנים ... מהבנות ... מס הכנסה ... מס רכוש – כולם עם אשתך ביחד!" 😊 – וכך היה! לעומת זאת, הוא ראה בנאדם שהמזל שלו הולך להאיר, היה ניגש אליו ואומר לו: "תשמע לי טוב! בקרוב אתה הולך לעשות 'אקזיט'! אתה תעשה הרבה כסף – תזכור מה אני אומר לך!" – וכך באמת היה!

בא רבינו בחיי ושואל, אם באמת לא היה לו שום כוח, אז מה היה אכפת לקב"ה שהוא ילך עם בלק – שילך ויגיד מה שהוא רוצה, בין כה עם ישראל מעל המזל?!

כותב **רבינו בחיי** [ד"ה "ואך את הדבר אשר אדבר אליך"] – ובכאן יש לשאול אם היה כח בדבר בלעם להזיק ולהועיל אם לא. אם תאמר היה, היאך אפשר שיהיה כח בבשר ודם לשנות גזרת הבורא, ואם הבורא גזר על ישראל, שנאמר 'כי ברוך הוא', היאך יש כח בקללתו לשנות מה שגזר כבר. ואם תאמר לא היה ממש בקללה, א"כ למה מנעו הקב"ה ואמר לו 'לא תאור את העם', יקלל בלעם כל היום ובלבד שיברך

"חלב אחרי סטייק??? בטח התכוונת לחלב סויה?"

"מה פתאום סויה – חלב של תנובה!"

"אחרי הבשר?! אתה לא יודע שזה אסור???"

"ודאי שאני יודע!"

"ואעפ"כ ביקשת לשתות?!"

"כן!"

"איך אתה יכול לבקש דבר כזה?!", שאל הרב.

"תקשיב כבוד הרב, אני נשוי לה כבר כמעט שבועיים – מעולם לא בקשתי ממנה משהו והיא עשתה את זה מיד – כל דבר לקח לה לעשות שש שעות!" 😊

מסיים רבינו בחיי ואומר – נמצא שכל דבריו וחכמתו בטל וכשל כחו מצד דבורו וחכמתו, שהרי אין כח בקללתו אלא בשעת הכעס, וכיון שאין שעת הכעס רפו ידי חכמתו. וא"כ למה לא הניחו לקלל ואמר לו 'לא תאור את העם'? התשובה בזה כי גלוי וידוע לפניו יתברך דבר המגיפה העתיד להיות, וכדי שלא יאמרו בשביל קללתו של בלעם באה המגיפה, על כן מנעו מלקלל. אבל ודאי לא היה לבלעם שום כח מצד דבורו לא בברכה ולא בקללה רק מצד חכמתו בכון השעה שהקב"ה כועס בה.

א"כ הקב"ה כועס 'רגע' – וכמה זה 'רגע'? בדיוק הזמן שלוקח לומר את המילה.

אומר תוספות – שאלמלי כעסתי לא נשתייר וכו'. ואם תאמר מה היה יכול לומר בשעת רגע. יש לומר כלם. אי נמי מאחר שהיה מתחיל קללתו באותה שעה היה מזיק אפילו לאחר כן.

לדבר הזה יש השלכות הלכתיות;

המחצית השקל מביא בשם **תשובות בית יעקב**, שמי שמתפלל עם הציבור ולאחר מכן נשאר לומר תהילים וכד', העת רצון עדיין קיימת.

בספר ארץ צבי {ס' קכ"א} כתב שיש מקום למנהג זה שבפורים עושים רק התחלה¹⁰, עפ"י מה שאמר הקול שמחה שלימד זכות על מי שמתחיל להתפלל בזמן תפילה אף שנמשך אחר הזמן, די"ל שחשוב כאילו התפלל כל התפילה בזמנה, וראיה מהתוספות ברכות דף ז' שהקשו מה בלעם כבר יכול לקלל באותו רגע שהקב"ה כועס, ותירצו דכיון שהתחלה באותה רגע א"כ אף שגמר אח"כ, זה מזיק –

ב'שבע ברכות' של הבת שלי, דיבר יהודי שעוסק בעניני 'שלום בית'; הוא סיפר שהוא היה בחתונה לפני כמה זמן – מאד שמח שם, וכעבור עשרה ימים דופקת אצלו בבית הכלה מאותה חתונה, מלווה באבא שלה – השעה 3 וחצי בצהריים, ובקשה בפיה – "כבוד הרב, אני יודעת שאתה עושה שלום בית. אבל אני רוצה עוד היום גט עד השקיעה!!!"

"מה קרה?! מתקפת טרור?!" 😊

אמרה הכלה: "מסתבר שהחתן לא באמת דתי כמו שחשבתי!"

"מה קרה עכשיו שבשלש וחצי בצהריים הוא לא דתי – מה היה באחד וחצי?!"

"זה התחיל באחד וחצי באמת. אבל רק עכשיו הצלחתי להשתחרר מהבית ולכן אני כאן!"

"ומה קרה באחד וחצי?!"

מספרת לו הכלה: "באחד וחצי הכנתי לו סטייק בקר עם צ'יפס כמו שהוא אוהב ...!"

"והיה לו טעים?", שואל הרב.

"ודאי – לא השאיר פירור!"

"אז מה קרה אח"כ?"

"אחרי שהוא ברך ברכה אחרונה והתכוון ללכת לנוח, הוא אמר לי – תכניני לי בבקשה כוס קפה עם חלב; אמרתי לו שלא קניתי חלב סויה, אז הוא אמר לי – "איזה סויה?! אני רוצה חלב של תנובה!"; אמרתי לו, אבל אסור, רק עכשיו סיימת לאכול בשר! ובתגובה הוא אמר לי שהוא יודע והוא רוצה בכל זאת! – הוא הלך לנוח ואני ברחתי מהבית!"

אמר לה הרב: "תשמעי, בשביל להחליט בסוגיה צריך לשמוע גם את הצד השני" – הלך הרב לישיבה של הבחור וחיכה לו עד שיסתיים ה'סדר'; החתן יוצא מהישיבה והרב תופס אותו – "מזל טוב! מזל טוב! איך החתן מרגיש???"

"מצוין ב"ה תודה!" – מפה לשם, שואל אותו הרב: "תגיד, ואיך האישה – הכינה לך היום ארוחת צהרים?"

"ודאי – סטייק בקר עם צ'יפס, בדיוק כמו שאני אוהב!"

"וביקשת לשתות משהו אחרי הארוחה?"

"נכון – מאיפה הרב יודע???"

"סתם... אתה יודע, אני מדריך חתנים ... צריך לדעת כל מיני נושאים..."

אומר לו החתן: "כן, ביקשתי לשתות קפה עם חלב..."

¹⁰ **ברוך שאמר:** שלפני השקיעה אפשר לעשות נטילת ידיים ולשבת לסעודת פורים אפילו שנמשך לאחר השקיעה.

שואל הרב'ה מסאטמר, איך הוא יכל להסתכל על התרגול כמה שעות?

מתי הקב"ה כועס? בג' שעות ראשונות של היום, היינו מנץ החמה עד ג' שעות – ומה עושים בשעות האלה? קוראים קריאת שמע!¹²

אומר הרב'ה מסאטמר¹³, רצה ר' יהושע לחלק את זה לפעמיים; ביום א' הוא יסתכל עליו שעה וחצי, כלומר הוא יקרא קריאת שמע בשעה 6, ואח"כ הוא ישים מולו את התרגול מהשעה 6 עד 7 וחצי, וכך ביום השני, רק מהשעה 7 וחצי עד 9.

א"כ הקב"ה כועס בג' השעות הראשונות של היום – ומה יש בהן?

אומרת הגמרא {שם} – **תנא משמיה בשמו דר' מאיר: בשעה שהחמה זורחת בבוקר, וכל מלכי מזרח ומערב מניחים כתריהם בראשיהם ומשתחוים ועובדים לחמה מיד כועס הקב"ה**.

אם אלה הדברים, נוכל ללכת לדבריו של הרב'ה מסאטמר כפי שמסר בבני ברק בשנת תשי"ט;

פותחת הפרשה: {במדבר כב, ב} **וַיֵּרָא בָּלֶק בֶּן צְפּוֹר אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה יִשְׂרָאֵל לְאַמְרֵי – ומה הוא ראה? פירש בעל הטורים, שמשה רבינו עצר את השמש!**

אומר הרב'ה מסאטמר, ומה קורה כאשר עוצרים את השמש?! משתבשים כל המערכות – בוקר זה לא בוקר ולילה זה לא לילה¹⁴; הקב"ה כועס בג' שעות ראשונות של היום – אבל אם משה רבינו עצר את השמש, אין לעובדי כוכבים למה להשתחוות לשמש, כי הזריחה כבר היתה יום קודם;

מספר המדרש {תנחומא כי-תשא, אות ה} – רב הונא אמר: צדקה וחסד שאמות העולם עושין, מספן הוא להם לישראל כארסה של נחש. ממי את למד, מבראדך בלאדן, שהיה למוד בכל יום לאכל בשלש שעות וישן עד תשע היה רגיל לישון אחרי ארוחת צהרים. כיון שחזר גלגל חמה בימי חזקיהו באותו בוקר שהחזיר הקב"ה את השמש אחורנית¹⁵, ישן

¹² **ברוך שאמר:** כדברי ר' יהושע, שקוראים קריאת שמע בג' שעות הראשונות של היום.

¹³ **ברוך שאמר:** קדושת יואל

¹⁴ **ברוך שאמר:** כמו בסקנדינביה, ששה חודשים אור וששה חודשים חושך.

¹⁵ **ברוך שאמר:** חזקיה המלך, שביקש מהקב"ה את שהתבטלה ממנו גזירת המוות – חזרה השמש אחורנית והוארכו לו חייו ב-15 שנים [עיי' ברכות דף י'].
¹¹ **ברוך שאמר:** מי יכול להסתכל על תרגול כמה שעות ולא להירדם 😊

ולפי"ז כ"ש שמדה טובה מרובה, שאם התחיל להתפלל בזמן וגמר אחרי הזמן, דחשיב כאילו התפלל כל התפילה בזמנה.

כותב ערוך השולחן {סי' ק"י} – דהולכין אחר ההתחלה, ואם התחיל בזמן תפלה, מקרי תפלה בזמנה, אע"פ שמסיימה לאחר הזמן...

ראיתי בא' המפרשים שאומר ע"פ היסוד הזה, שלכן בלעם היה צריך להגיע ולראות את ישראל כדי לקללם;

אומרת הגמרא {מסכת ברכות ז, א} – ואימת רתח ומתי כועס הקב"ה? אמר אביי: בהנך תלת שעי קמייתא תוך אותן שלש שעות ראשונות של היום, כי חיורא כרבלתא דתרנגולא כאשר צבע הכרבלת של התרגול [שבדרך כלל היא אדומה], נוטה ללבן, וקאי אחד כרעא והוא עומד על רגל אחת. מקשה הגמרא: כל שעתא ושעתא נמי קאי הכי הרי דבר זה קורה לפעמים בכל שעה ושעה משעות היום, שהתרגול עומד על רגל אחת, וכרבלתו מתלבנת? מתרצת הגמרא: כל שעתא אית ביה שורייקי סומקי כאשר זה קורה באחת מהשעות האחרות של היום, הכרבלת יש בה כתמים אדומים, כלומר, נשאר בה קצת מן צבעה האדום המקורי, אך, בההיא שעתא באותה שעה אשר בה כועס ה', לית ביה שורייקי סומקי אין בה כתמים אדומים.

לכן היה צריך בלעם לראות את עם ישראל כדי לקללם – בדיוק כמו שצריך להסתכל על התרגול על מנת לדעת מתי הקב"ה כועס.

צריך לדעת שה'תרגול' הזה הוא לא דבר פשוט;

מספרת הגמרא {שם} – מעשה בחכם אחד שניסה להשתמש בסימן זה: ההוא צדוקי דהוה בשבבותיה דר' יהושע בן לוי מין אחד אשר היה בשכונת ר' יהושע בן לוי, הוה קא מצער ליה טובא בקראי היה מצערו הרבה ע"י ציטוט פסוקים מן המקרא אשר יש בהם משום הוכחה, כביכול, לדעותיו. יומא חד שקל תרנגולא ואוקמיה בין כרעיה דערסא ועיין ביה יום א' לקח ר' יהושע תרנגול, העמידו בין רגלי המיטה, והביט בו בעיון. סבר, כי מטא ההיא שעתא אלטייה הוא חשב, "כשתגיע אותה השעה [בה עומד התרגול על רגלו האחת, וכרבלתו מתלבנת], אקלל את אותו מין, שהרי הקללה מסוגלת אז לפעול את פעולתה". כי מטא ההיא שעתא ניים אבל כאשר הגיעה אותה שעה, ר' יהושע נרדם¹¹. בעקבות מקרה זה אמר ר' יהושע בן לוי: שמע מיניה, לאו אורח ארעא למעבד הכי ניתן להסיק מכך, שאין דרך ארץ, כלומר, אין זה מן הנכון לעשות כן. זאת ועוד {תהילים קמה-ט} ורחמיו על כל מעשיו כתיב, ומאחר שאף מין זה בכלל מעשי ה' הוא, הרי שרחמי ה' פרושים גם עליו. וכתוב עוד {משלי יז-כו} גם ענוש לצדיק לא טוב.

¹¹ **ברוך שאמר:** מי יכול להסתכל על תרגול כמה שעות ולא להירדם 😊

אבל הענין כך, דהקב"ה דן ג' שעות ביום וג' שעות עוסק בתורה, ואמרינן שם דאף אלו ג' שעות שעוסק בתורה, נקראין ימי דין, דתורה כתיב בה אמת, ואין הקב"ה עושה לפניו משורת הדין, ואם כן כשנגמר זמן הדין אף הדין נגמר, ואחר כך קשה הצעקה, כי כבר עברו החיתום וגזר דין, וקודם לזה עת דין, אמנם ביו"ד ימים הללו אין הדין נגמר בשש שעות כלל, כי מין התחלת ראש השנה עד סוף יום הכיפור הכל בדין בלי הפסק וחיתום כלל, ולכך אמרו בינונים תלויים ועומדים, כי הכל בדין תלוי בלי גמר וחיתום כלל, ולכך יפה אז צעקה, כי עדין לא נגמר הדין כלל, והכל תלוי ברפיון, וידוע מחוק ונימוס הדין, כי אין לדון כלל לכעוס על שום בעל דין תוך משא ומתן של דין. שלא יסתמו טענות של בעל הדין, וגם אולי מתוך כעס יצא משפט מעוקל, כאמרם בא לכלל כעס וכו', אבל לאחר גמר דין, אז יכול הדין לקנטר לבעל הדין העושה עול ולכעוס עליו באף וחמה כראוי, וכן כביכול המלך המשפט עושה הכל כעובדא דלתתא, למען ילמדו דינים ממנו לעשות משפט צדק, ולכך בעת עסקו בדין כביכול, אף כי רבו עונות כחול, לא יכעוס כלל ומאריך אפו, והוא תהילתו למען ישפוט צדק ולא עולתה בו, אבל לאחר גמר דין, שאז כלה ונחרץ הדין, אז זועם על עוברי רצונו, עלה עשן באפו ואש מפיו תאכל.

ולפי זה בכל ימים שיש בהם גמר דין אז זועם ה', אבל ביו"ד ימים אלו שאין גמר דין כלל, אף הקב"ה אינו כועס כלל, כנימוס היושר מבלי לכעוס באמצע הדין, ולכך בימים אלו אין כעס כלל בפמליא של מעלה, ולכך ימים אלו הם ימי חפץ וימי רצון לה', אף כי הם ימי דין.

והנה ידוע במדרש כי מלחמות סיחון ועוג היו בימי אלול, ואחר כך היה מעשה בלעם ובלק, והיה מחכמת ה' וחסדו, שהזדמן לבלעם שבא לקלל בימים אלו בין כסא לעשור¹⁶, והוא חשב כי ימים אלו עלולים לעורר דין, היותם ימי דין, ונכזבה תוחלתו, שבימים אלו לא זעם ה' ולריק יגע, והיה סופו שדבר טוב על ישראל, כמו שטן ביום הכיפור אשר תהילות ישראל יספר, וזהו כוונת הגמרא שעשה חסד עמנו שלא כעס, היינו שזימן ענין בלק ובלעם בימים אלו, לא מוקדם ולא מאוחר שכועס בהן ה', רק בימים שאין בהם כעס. והנה מזה תבין, כי כבר כתבנו, כי אין רשות למסטיין לקטרג כלל רק בעת הדין, כאשר החל הדין אז רשות לתבוא דין על בני אינשא, ולפי זה כל יום הדין נמשך רק ו' שעות, ג' דדין וג' דתורה כנ"ל, אז רשות לקטרג, אבל אחר כך דהולך לפניו משורת הדין ואינו עוסק בדין, אין לו רשות לקטרג.

לו. ועמד ומצא שהוא שחרית הוא התעורר מהשינה לאחר שש שעות, הוא רואה על השעון, שהשעה שש בבוקר ! "איך יכל להיות?! הלכתי לישון בתשע, עכשיו שש בבוקר?!". **בְּקֶשׁ לְהַרְגֵּאֵת כָּל עֲבָדָיו. אָמַר לָהֶם: הַנִּחְתָּם אוֹתִי לִישׁוֹן כָּל הַיּוֹם וְכָל הַלַּיְלָה. אָמְרוּ לָהּ: יוֹמָא הוּא דְהָדָר.** תירגע, השעון חזר אחורה **אָמַר לָהּ: וְאִי זֶה אֱלֹהֵי הַחֲזִירוֹ מִי יָכֹל לְהַחֲזִיר אֶת הַשֶּׁמֶשׁ אַחֲרָהּ?! אַתֶּם סֹתֵם עֹבָדִים עֲלֵי! אָמְרוּ לוֹ: אֱלֹהֵינוּ שֶׁל חֲזָקִיָּהוּ. אָמַר לָהֶם: וְכִי יֵשׁ אֱלֹהֵי גְדוֹל מֵאַלְהֵי יֵשׁ מִיִּשְׁהוּ יוֹתֵר גְּדוֹל מֵהָאֱלֹהִים שְׁלִי?! אָמְרוּ לוֹ: אֱלֹהֵינוּ שֶׁל חֲזָקִיָּהוּ גְדוֹל מִכָּל אֱלֹהוֹת שְׁבַעֲוָלָם** הקב"ה יותר גדול מכל האלהים שבעולם! אמר, אם ככה, נשלח לו מכתב! **מִיד, בָּעֵת הַהִיא שָׁלַח מְרַאדָּךְ בִּלְאָדָן בֶּן בִּלְאָדָן מֶלֶךְ בָּבֶל סִפְרִים וּמִנְחָה אֶל חֲזָקִיָּהוּ וְגו' (מלכים ב כ, יב) ... וְכָתַב: שְׁלֹם לְחֲזָקִיָּהוּ הַמֶּלֶךְ, וְשְׁלֹם לִירוּשָׁלַיִם, וְשְׁלֹם לְאֱלֹהֵי הַגְּדוֹל. לְאַחַר שִׁיִּצְאוּ הַסִּפְרִים לֹא נִתְיָשַׁב עַל דַּעְתּוֹ, אָמַר: לֹא עָשִׂיתִי כִּהְגֹן, שֶׁהִקְדַּמְתִּי שְׁלֹם חֲזָקִיָּהוּ וְעִירוֹ לְשְׁלֹם אֱלֹהֵי הַגְּדוֹל. עָמַד מִכְסָּאוֹ וּפָסַע שְׁלֹשׁ פְּסִיעוֹת וַהֲחֲזִיר אֶת הַסִּפְרִים וְכָתַב אַחֲרָיִם תַּחְתֵּיהֶם, וְכָתַב תַּחֲלָה שְׁלֹם לְאֱלֹהֵי הַגְּדוֹל, וְשְׁלֹם לִירוּשָׁלַיִם, וְשְׁלֹם לְחֲזָקִיָּהוּ.**

א"כ עצירת השמש גרמה לכל הבריאה להשתגע!

אומר הרב'ה מסאטמר, היות וכל הבריאה עמדה מלכת בעקבות עצירת השמש, לכן אמר לו בלק {כב, ו} **וְעַתָּה לָכֵה נָא אֶרֶץ לִי אֵת הָעָם הַזֶּה וגו'**, אמר לו "תבוא מיד!" – ולמה מיד?! "כי אם תתחיל המלחמה של משה רבינו נגדי, הוא יעצור את השמש ואז לא יהיה בוקר ולא ערב וכו' ואז ממילא הקב"ה לא יכעס, לכן עוד לפני שתתחיל המלחמה תבוא מיד ותקלל אותם!"

ע"כ דבריו הנפלאים של הרב'ה מסאטמר, בספרו **קדושת יואל**.

לאחר הדברים האלה, נוכל לגשת לדבריו של **היערות דבש**;

נשאלת השאלה – למה צריך לשנות את כל מערכות הבריאה ולעצור את השמש, למה שהקב"ה לא יעשה לאדון בלעם 'אירוע מוחי'! 😊

כותב **היערות דבש** {ח"א דרוש ו} – ויש להקשות כיון שהקב"ה חוק שם מתחילת הבריאה להיות זועם בכל יום, וכך טוב וכשר לפניו לצורך הנהגת הברואים, איך שינה סדר החוק מימות עולם, בשביל טיפוש כזה, בלעם הרשע, במכה אחת וחולי קטן שנפל, לא היה יכול לדבר ונטרפה לו השעה, שלא היה יכול לדבר ולקלל כמזימתו הרעה. ולא בשביל כך ישנה נימוס עולם שבחכמה יסד ארץ. אבל הענין כך, שיש להבין, הלא כל יו"ד ימים מראש השנה ועד יום הכיפור הם ימי דין כנודע, ואיך הם מסוגלים לצעקה ותשובה ורחמים, יותר מכל ימי השנה!?

¹⁶ **ברוך שאמר**: היינו, עשרת ימי תשובה.

בשבוע הבא, אם לא יגיע משיח צדקנו, יחול י"ז בתמוז;

אומרת המשנה¹⁷ - חמשה דברים ארעו את אבותינו בשבועה עשר בתמוז וחמשה בתשעה באב. בשבועה עשר בתמוז נשתברו הלוחות, ובטל התמיד, והבקעה העיר, ושרף אפססמוס את התורה, והעמיד צלם בהיכל.

משבוע הבא, אם לא יגיע משיח צדקנו, יחולו שלשה שבועות של אבל!

אומרת הגמרא {מסכת בכורות ח. א} - ת"ר תרנגולות בוקעת מביצתה לאחר עשרים ואחד יום וכנגדה באילן לוז שהתפתחות פריו עד שהוא מבשיל נמשכת גם היא עשרים ואחד יום.

כותב תוספות - תרנגולות כ"א יום כנגדה באילן לוז... וי"מ מקל שקד אחד לכ"א אף מי"ז בתמוז לתשעה באב ...

מספרת הגמרא {שם ח. ב} - אייתו ליה תרי ביעי הביאו חכמי אתונה לר' יהושע שתי ביצים, וא"ל: אמור לנו הי דזגתא אוכמתי והי דזגתא חיוורתי איזו ביצה היא של תרנגולות שחורה ואיזו של תרנגולות לבנה ? אייתי להו איהו תרי גביני הביא להם הוא שתי גבינות, ואמר להו: אמרו לי אתם קודם, הי דעיזא אוכמתי והי דעיזא חיוורתי איזו מהן נעשתה מחלב של עז שחורה ואיזו מחלב של עז לבנה?

נשאלת השאלה - מה הולך כאן?

ר' יהושע בן חנניה עומד מול סוללה של 60 מחכמי אתונה - הם מביאים לו ביצים, הוא מביא להם גבינות - לכאורה, זה נראה ויכוח על שליטה בתנובה 😊

אלמלא דברי המהרש"א על הגמרא, לא היינו יכולים להבין מה טמון בוויכוח הזה;

כותב המהרש"א - ועוד אייתו תרי ביעי וא"ל היא זוגיתא כו' ע"ד שאמרו בשמעתין תרנגולות לכ"א יום וכנגדו בלוז. ואמרינן שרמז ירמיה מקל שקד אני רואה שהם כ"א יום מי"ז בתמוז עד ט' באב. והם רמזו לו ימים אלו בזוגיתא אוכמתא ע"ש הגלות ולפי שיש עוד כ"א ימי סליחה ושמחה, מי"ט ראשון של ר"ה עד כ"א תשרי שהוא הושענא רבה יום גמר החתימה כדאיתא במדרשות והוא שרמז לו בזוגיתא חיוורתא ג"כ ע"ש ליבון עוונות וכך א"ל הרי תרי ביעי, שהתולדה מב' זוגיתא הן כולן לבנים ואין ניכר איזה מהשחורה ואיזה מהלבנה. כן אין לכם היכר כי מקרה א' יקרה את כולן, שהפורענויות והטובות שוים בימים בשיעור א' זה כזה כ"א יום הן, ואין כאן מקום תקוה לכם. והשיב בדוגמא זה עיזי אוכמתי כו'. הן ב' שעירים שהביאו ישראל ביום הכיפורים. החיוורתא היא שהיתה לה' והאוכמתא שהיתה לעזאזל

¹⁷ מסכת תענית פ"ד, מ"ו.

חוץ מזה, כשהזמין בלק את בלעם לבוא ולקלל, הוא הזמין אותו בדוקא לבוא ולקלל בראש השנה, שנאמר {כב, ו} {ועתה לכה נא אָרֶה לי את העם הזה};

אומר התפארת יהונתן {פרשת בלק} - ועוד נראה דאיתא במגלה עמוקות דמעשה זה היה סוף אלול ולכך אמרו נמתין עד י"ט א' של ר"ה ואז נידונים ישראל וגם לשטן יש רשות בעת ההוא לקטרג ואז רצה לקלל ולזה תיבת **אָרֶה א'** - ר"ה, אכן כשראה בלעם שישאל תוקעין בשופר בר"ה וא"כ אין רשות לשטן לקטרג ולכן אמר "ותרועת מלך בו" ואז אמר {כב, ח} **לִינוּ פֶה הַלִּילָה** והיה דוחה אותם מיום אל יום עד יום הכפורים וצדקה עשה הקב"ה עמהם שלא כעס באותן הימים, היינו עשרת ימים שבין ראש השנה ליו"כ ולכן נקבעו ימים אלו לתשובה מטעם הנ"ל דהמתינו עד יו"כ ואז אין רשות לשטן לקטרג ואדרבא מלאך רע בע"כ יענה אמן ולכך באמת הוצרך ג"כ לברכם וכשראו כך הלכו להם.

דבר נוסף, אומר התפארת יהונתן, הוא רצה לבוא ולקלל דוקא בר"ה, כי בר"ה הקב"ה כועס מאד! - ומה קרה בר"ה?

כותב רבינו נסים {מסכת ר"ה ז, א} - בר"ה נברא אדם הראשון. שעה ראשונה עלה במחשבה שניה נתייעץ עם מלאכי השרת בשלשה כנס עפרו ברביעית גבלו בחמישית רקמו בששית עשהו גולם בשביעית זרק בו נשמה בשמינית הכניסו לגן עדן בתשיעית נצטווה בעשירית סרח באחת עשרה נידון בשתים עשרה יצא בדימוס ...

אמר בלעם, אני אעמוד בר"ה לפני הקב"ה ויאמר: "ריבונ של עולם! אלה מצאצאי אדם הראשון שאכל מעץ הדעת למרות שצוית אותו שלא לאכול! ואז זה ירגיז את הקב"ה וממילא אוכל להביא עליהם גזירות נוראות!" - אבל לבסוף הוא הבין שהקב"ה לא כועס באותו הזמן, וזמ"ש {כד, א} **וַיֵּרָא בְלָעָם כִּי טוֹב בְּעֵינֵי ה' לְבָרֵךְ אֶת יִשְׂרָאֵל וְלֹא הִלֵּךְ כְּפָעַם בְּפָעַם לְקִרְאֵת נַחְשִׁים** וגו' - ראה שדרך הנחשים לא הולך לו, אז מה עשה?! - {שם} **וַיֵּשֶׁת אֶל הַמִּדְבָּר פָּנָיו**;

אומר התרגום - וַיֵּשֶׁת לְקַבֵּל עֲגָלָא דְעַבְדוּ יִשְׂרָאֵל בְּמִדְבָּרָא אַפּוּה - אם לא נחשים, אז חטא העגל!!!

אומר המדרש לקח טוב - אמר: אלך אל המדבר שעשו ישראל שם את העגל. לכך נאמר וישת אל המדבר פניו. והוא לא ידע שבמדבר קיבלו ישראל את התורה ואמרו "נעשה ונשמע". וכן אמר ישעיה {ישעיה מט} גם אלה (שענו אלה אלהיך ישראל) תשכחנה ואנכי לא אשכחך.

אם אלה פני הדברים, נוכל לעמוד על עוד נק' שעומד עליה הספר **ביום דרך**;

והגבינה שהיא התולדה מהן, שניהן לבנים שגם השעיר לעזאזל היה מלבין עונותיהם של ישראל, שנאמר ונשא השעיר וגו' וכמ"ש שהיו קושרין בהוא שעיר המשתלח חוט של זהורית וכיון שהגיע למדבר, היה מלבין. וכן הוא הענין בב' זוגיתא שהיו שניהם תולדותם לכ"א יום ותולדות שניהם היו ביצים לבנים, כי הנה שני שיעורים כ"א יום ג"כ תולדותיהן שוין בליבון, כי כמו שכ"א יום שמר"ה עד הושענא רבה תולדות ליבון עון וכפרה עליהם, כן גם ימי כ"א יום פורענויות מי"ז בתמוז עד ט' באב, היה תולדות ליבון עוונות, כי הצרות ויסורין מכפרין כמ"ש הגלות מכפר.

נסביר את דבריו בשפה שלנו:

באו חכמי אתונה לפני ר' יהושע בן חנניה, הציבו בפניו שתי ביצים ואמרו - הביצים הללו מתבשלות בתוך עשרים ואחד יום עד שבוקע האפרוח החוצה - בכך רצו לרמוז לו, שלעם ישראל יש בשנה שתי מערכות של ימים במספר עשרים ואחד; עשרים ואחד יום מי"ז בתמוז ועד תשעה באב - ביצה אחת. ומראש השנה ועד הושענא רבה - עשרים ואחד יום - ביצה שניה.

יש לכם שתי ביצים - אחת שחורה ואחת לבנה; מערכת הימים שבין י"ז בתמוז לתשעה באב, אלו הם ימים 'שחורים' - ימי אבלות. וכנגד זה, ישנם עשרים ואחד יום של ימים 'לבנים' - מר"ה ועד הושענא רבה, שבהם הופכים חטאיהם של עם ישראל משחור ללבן. ממילא, באים חכמי אתונה ואומרים: "דע לך, שאין לעם ישראל תקנה - אם היו הימים הלבנים יותר מהימים השחורים - היתה תקנה. אבל מספר הימים השחורים ומספר הימים הלבנים - שווים, לכן אין לישראל תקנה!".

הלך ר' יהושע בן חנניה והביא לפניו שתי גבינות - אחת שנעשתה מחלב של עז לבנה, ואחת שנעשתה מחלב של עז שחורה - מה מונח בתשובה הזאת, למה דוקא עיזים?

בעוד כשלושה חודשים נגיע ליום הכיפורים. ביום הזה היו מביאים ב' שעירים - א' שהולך לה' - בצבע לבן, וא' שהולך לעזאזל - בצבע שחור; שתי השעירים הללו היו צריכים להיות שווים במראה, שווים בדמים ושווים בקומה - לכאורה לא מובן - לה' ולעזאזל אותו דבר?!

התשובה היא, שהימים שבין ראש השנה להושענא רבה הם 'ימים לבנים' - עז מסוג א', והימים שבין י"ז בתמוז לט' באב הם 'ימים שחורים' - עז מסוג אחר; למרות שזה שחור וזה לבן, לשניהם ישנה כוונה אחת - ליבון וטהרת עוונות!

באה פרשת בלק שאין בה שום מצוה! ולמרות זאת, ביקשו חכמים לקבוע פרשת בלק בקריאת שמע! - לקרוא אותה פעמיים ביום? מה כבר יש בה??? - התשובה היא, שטמון בה כל הגילוי של מלך המשיח!

כותב החתם סופר (דרשות, רות, עמ' ש"ג) - **כי לא ישקוט האיש כי אם כילה הדבר היום**. יש לתת טעם לדבר¹⁸ כי אחז"ל [רות רבה ה' י"א] כלות קציר החטים והשעורים אין פחות משלשה חדשים, והנה כתב בתרגום שבאתה [רות] בערב פסח וא"כ כלו ג' חדשים [שהקציר לוקח ג' חודשים, התאריך היה] ט"ו תמוז¹⁹... וידוע היה להם כי מי"ז תמוז ואילך כשל כחו של שבט יהודה וריע מזליה ולא מסמנא מילתא²⁰ לקדש אשה ויתעכב הדבר הרבה עד עבור הזמנים הללו ע"כ ימהר האיש ולא ידחה זמן רב דלזמן מרובה לכ"ע חיישינן למיתה - א"נ לפי מאחז"ל [ילקוט רות רמז תר"ח] באותה הלילה בעל בעילת מצוה ומת א"כ מסתמא היה אז יום לידתו כי הקב"ה ממלא שנותיהם של צדיקים, ובוועז היה אז זקן גדול²¹ [כמדרש תלפיות ענף בועז] א"כ מסתמא בכל שנה בבוא היום ההוא פחד לנפשו ע"כ לא ישקוט כ"א כילה הדבר היום כי לא ידע מה יולד עד למחר - מתוך הדברים אתה למד כי בליל י"ז תמוז היה התחלת הצמחת קרן דוד המלך ע"ה כי הקב"ה רופא ואח"כ מכה וכן בט' באב נולד משיח [רבה נשא י"ג ז'] כידוע.

יוצא א"כ שהלילה שבו התעברה רות בעובד, היה בי"ז בתמוז; "**חג לה' מחר**" - איזה חג??? אמנם עשו את העגל ונשתברו הלוחות, אבל ביום הזה התחתן בועז עם רות המואביה - וזה מה שראה בלק, שיצא ממנו 'צפור' - בן שיהיה מלך המשיח! - ולכן ברוב השנים, פרשת בלק היא

¹⁸ **ברוך שאמר**: מה היה דחוף כ"כ דוקא באותו היום?

¹⁹ **ברוך שאמר**: שאם רות הגיע בליל פסח שהוא ליל ט"ו בניסן - ג' חודשים אח"כ זה ט"ו תמוז.

²⁰ **ברוך שאמר**: היינו, שאינו סימן טוב.

²¹ **ברוך שאמר**: שהיה בן 400 שנים.

משיחותיו של הרה"ג הרב ברוך רוזנבלום שליט"א

א"כ, מצד א' י"ז בתמוז זה יום של אבלות. אבל מצד שני הוא גם יום של שמחה – שבו החלה כל ההיווצרות של מלך המשיח!

המקדימה את י"ז בתמוז – ולמה? כי עוסקת הפרשה בדוד המלך ובמלך המשיח!

י המשיח, ישלח לנו הקב"ה את מלך המשיח ויבנה קדש השלישי ב"ב אמן ואמן